

ՎԱՏԱՆ ՁԵՐԷՆԱՆ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ

ՀԱՏՈՐ
14

ԲԱՆԱԲԱՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

V

413

891.99

12

ՎԱՀՄԱՆ ՁԵՐԷՄԱՆ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ

○

ՀԱՏՈՐ
14

ԲԱՆԱԿԱՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

A 12338

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կեցի՛ր իմ քուլըս այսպէս, այս քերթուածին վրայ հակած
Զոր քեզ համար կը գրեմ...
Մըտածումիս կը լուսնայ կարծես երկինքն ամպամած՝
Երբ քեզ ունիմ աչքիս դէմ... :

Կեցի՛ր անշարժ ու անխօս ու չխօսի՛մ ես քեզի
Բայց միայն ա՛յս տողերով...
Ինչպէս աղբիւր մը ահա՝ քերթուածն հոսիլ կ'սկըսի.
Դուն ձեռքըդ դի՛ր ձեռքիս քով... :

Մըտիկ կ'ընեմ սրտիս մէջ շեշտը ձայնիդ բարեկամ՝
Որ երգիս մէջ կը դողայ...
Մօտեցո՛ւր դէմքդ ալ դէմքիս եւ մազերուդ թո՛ղ ըզզամ
Փափուկ շոյանքն այտիս վրայ... :

Բայց նորաբուխ իբր աղբիւր մ'որ կ'որոնէ իր ճամբան՝
Քերթուածս իր դէմ կը գտնէ
Մարմինիդ ծառը ծաղկած... ու նըլիրմա՛մբ մ'անսահման՝
Ան կ'սպառի՛ յուզումէ... :

ՀԱՅԵՐԷՆ

Անդէճք պատեր էին զիս,
Կըքած էր կուրծքըս կմբեայ
Եւ անդրաբաղձ իմ հոգիս
Ունէր անդոհն իր վըրայ:

Մեհենաբարձ քուրմի պէս՝
Որ կտորեց բռն իր ահեղ,
Կը զոփայի ես ի տես
Իմ ստուերիս բաղմամեղ:

Երկինքն էր միշտ մըթինակ՝
Մըթերածոյ ամպերով,
Որոնց մաղուող մոխրին տակ
Կը մղձկէր սիրտըս խըռով:

Բայց յանկարծ ինձ երեւցար
Ու նոր հոգիս ի խորոց
Արձակեց ճիշ մը երկար,
Սիւնաժայթքեց հուր և բոց:

ԱՐՈՒԵՍՏ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

Ինքզինքէդ դուրս՝ խենդի պէս
Երբ կ'ելլես... ,
Երբ ըզգացում մը երէկ
կամ գաղափար մը այսօր
Քեզ սանձաբեկ
Վազցուց - թռցուց խելացնոր...
Բաց դաշտին մէջ, լերան վրայ...
Մըսուրդ ըրիր տակնուվրայ
Եւ ընկերներըդ հօտին
Մոռցար ամբողջ, կամ մոռցար
Զանոնք այնպէս կամովին՝
Որ երեւցան աչքերուդ
Ամենքն, ամենքն ալ, այս՝
Արշալոյսով ոսկեբուրդ... .

Ինքզինքիդ մէջ՝ կապարի պէս
Երբ իջնես.
Խորաշափես ծանրօրէն
Հողիիդ ծովն անյատակ.

Կամ աստղերէն
 Ինկած տըմոյն լոյսին տակ՝
 Ամենուրեք լոկ անդունդ,
 Տեսնես անդունդ մ'ոտքիդ քով,
 Ուղես փախչիլ սրտաթունդ
 Եւ սակայն սեւ հեշտանքով
 Մը պարապին այդ վերեւ
 Հակիս, մընաս ու տեսնես
 Թէ ամէն ինչ զոր սիրեցիր՝ զերդ տերեւ
 Թեթեւապէս, յամրապէս,
 Կ'երթայ իյնալ անոր մէջ...

Օ՛, այն ատեն, ա՛յն ատեն
 Միայն գիտցի՛ր որ կ'արժեն
 Հեւքիդ, հուրքիդ ընդմէջէն
 Պղպրջակող գոլորշիներն ուղեղիդ՝
 Աստուածային ալքօօ՛ւ,
 Որոնք յետոյ շիթ առ շիթ
 Կ'իյնան թուղթին վրայ առջիդ...

Դուն այն ատեն, ա՛յն ատեն
 Միայն գըրէ ու պահէ՛,
 «Զի մընացեալը ամբողջ
 Գրուած խօսք է...»

CONFIDENTIAL

U.

ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵՐ

Հոն՝ Յորդանան, հոս՝ Մեռեալ Ծով, - ուր եկանք
Երուսաղէմ մոխիր ու բոց քաղաքէն . . .
Այս ներկային մէջ կայ ո՛րքան անցեալ կեանք,
Որքան ձայներ ահեղամուռնչ դեռ կ'երգեն . . .

Ծըլան հոգիք հոգիներու վրայ աշտեղ
Երթալու նետուիլ բովին մէջ ազգաց .
Երեկոյին այժմ ամէն աստղ է կանթեղ
Որ նախնեաց հուր յիշատակով կը վառի . . .

Խոկն Աստուծոյ դեռ կը ծըփայ, կը ծըխայ,
Ամպի ծուէն, կայծակի բոց մը ինչպէս,
Այս հովտին մէջ, այս լեռներու կողին վրայ . . .

Հին հըպումով գետը կ'երթայ փրփրադէզ,
Մինչ Ծովն ալ է կարծես սուրբի աչք մը բաց,
Աչք մ'երկնապիշ, իր արցունքին մէջ սառած . . .

ՆԱԶՈՎՐԵՑԻ, ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Նազովրեցի, վերջապէս,
Պէտք է թէ ոչ դիտնաս դուն
Եթէ կաս տեղ մը հեռուն
Եւ եթէ մեղ կը յիշես,
Թէ խաւարած են յաւէտ
Վառած լոյսերդ երկրի վրայ,
Թէ ա՛լ ոչ մէկ քրիստոնեայ
Կուգայ բացած շաւիղէդ,
Թէ չոր եսին դուն դիմակ
Եւ դուն շքալար ես միայն,
Թէ եղաւ զոհդ ընդունայն
Հօրդ անտարբեր աչքին տակ...

Աւագ Ուրբաթ, դուն մեռար,
Մեռար խաչին վրայ այսօր...
Միմիայն դո՞ւն, իսկ մենք որ՝
Եւ մենք, աւա՛ղ քեզ համար,
Ըսէ մեզի թէ ի՞նչու
Ո՛վ դուն, Աստուածը սիրոյ,
Մողոք մը որ մարդազոհ
Տեսնէր քեզի չափ բընաւ.
Եւ քեզ համար դիւրին էր,
Յերրորդաւուր յարուցեալ
Խաչին վրայ շունչըդ տալ...
Մինչ տեւեց մերը դարեր...

ԱՆՏԱՌԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ

(ԱԿԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Գիւղին մօտիկ, դարձեր, դարձար,
Սօսիներու անտառ մը կար,
Որ մինչեւ լեռ և մինչեւ ծով
Կը գրկէր հողն ոտքով, ձեռքով :

— Աւանդութիւն մը կը պատմէր՝
Թէ մայիսի առաջին օրն
Երբ մտնէիք անտառին խորն
Ու արեգակն իր կենսաբեր

Շողն առաջին նետէր այնտեղ,
Կը տեսնէիք — բայց պայմանաւ
Որ ձեր հողին ըլլար անմեղ —
Սաղարթուտի մը տակ խոնաւ

Սա տեսարանն հըրաշալի — .
Աստուածամայրն որ կ'օրօրուի
Մեղմիւ, մեղմիւ, թեթեւ ու լուռ,
Գըլուխը բարձր, միտքը ալուր . . .

Ձրանն անոր կախօրրանին
Կ'ըլլայ շինուած վերէն ի վար
Հատիկ հատիկ ցօղով պայծառ
Ու կը շողայ ամբողջովին . . .

Եւ ամէն բան, այդ սուրբ պահուն,
Զեփիւռ, տերեւ, միջատ, թռչուն,
Ըղմայլանքով մը երկիւղած
Կ'ըլլայ լըռած, անշարժացած . . .

Կ'օրօրուի միշտ Աստուածամայրն
Ու երեսին վըրայ հողին՝
Ուրկէ կ'անցնի քըղանցքին ծայրն,
Մարեմխոտեր միշտ կը բուսնին . . .

Քուն կը մտնէ մարդը յանկարծ . . .
Եւ պահիկէ մ'երբ կ'արթննայ՝
Կը դանէ Կոյսն արդէն թըռած,
Յօղը՝ թափած գետնին վըրայ . . .

ԱՅՍ ՈՐՔԱՆ, ՈՎ ՏԷՐ

Այս ո՛րքան, ով Տէր, դարձեր եմ, դարձեր
Բոլորակի մէջ գիշեր եւ ցերեկ,
Մերթ լուռ, մերթ ի ձայն նըւագի մը ծեր
Ու չեմ, քեզի չեմ հանդիպեր երբեք...

Քեզ հետապընդեր եմ այդպէս անվերջ.
Երեւցեր ես ինձ նորէն եւ նորէն
Միայն տենչանքիս ու երազիս մէջ,
Ծագեր ես, ով Տէր, իմ սրտիս խորէն...

Եւ յոյսը հիմա ու տենչանքն անգամ
Հիմա նըւաղեր, մօտ են մարելու,
Եղեր է աշխարհն ալ պատ ահարկու...

Բայց ի փոխարէն հիմա կը հաւտամ
Միակ, մեծ սիրոյն զիս ծընող հողին
Որ պիտի զիս վաղն ընդունի կրկին...

1935

ԿԸ ՄԱՔՐԸՒԻ... ԵՄ

Կը մաքրըլի հոգիս՝ տման մը ինչպէս
Ատեն ատեն բընութեան մէջ սուղուելով,
Անոր լոյսին ու խաւարին ջուրերով,
Լըռութիւնով ու աղմուկովն ալ կարծես:

Հոգիս ամբողջ՝ իր կիրքերէն, կեղտերէն՝
Կը թեթեւնայ անմեղութեան մէջ դաշտաց,
Լեռներն իրենց լըջութիւնով լըռակեաց
Յաւերթութեան խորհուրդն անոր կը ջամբեն:

Եւ ծովը, ծո՛ւփն իր ծըլիանքով մշտական,
Տարածութեամբն, ամայութեամբն իր անհուն
Կը դարձընէ զանի իր հին բընութեան:

Ու կը ժպտի հոգիս անցնող դետերուն,
Կը սըլանայ եռամներուն հետ թռչնոց...

.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԻՒՆ...

Աստուածային բընութիւն՝ կ'ըսեն թէ սէրը ունի.
Սիրահարները գոնէ այդպէս կ'ըսեն, տէրտէրն ալ՝
Երբ իր աջին ու խաչին ներքեւ այդ բոցը գաղտնի
Կուգայ թեքիւ, կամ կուգան երբ զայն իրմէ ըստանալ...

Աստուածային բընութիւն. — թողէք խնդալ կուշտ ու կուռ ...
Եթէ խաբկանք ու ցընորք է լոկ Աստուած՝ օ՛հ, այո.
Եթէ այնչափ տեւական, այնչափ լուրջ է և ամուր
Իր յաւիտեանն ալ՝ որչափ յաւիտեանները սիրոյ.

Եթէ երկինք նայելով ճահիճին մէջ քիչ առ քիչ
Մինչեւ կոկորդ մըխըրճումն է սրբութիւնն ալ Անոր.
Եթէ Աստուած այնքան չար, այնքան վայրագ, վատ է՝ որ

Պահ մը առաջ գղուածին համար ունի լոկ քրքիջ.
Եթէ Անոր ալ անցած տեղն է աւեր ու արիւն...
Այո՛, այո՛, սէրն ունի աստուածային բընութիւն... :

ՏՂԵԿ ՄԸ ՄԵՐԿ

Տըղեկ մը մերկ — ճիշդ այնքան, ո՛չ աւելի, որքան էր
երբ կին մը իր անդանդէն ձըգեց վար զինք, երկրի վրայ —
Իրար բերած երկու նեղ ու դեմ-դեմին սըրունքներ,
Լամբաձողին տակ նստած՝ մահասարսուռ կը դողայ...

Կէս օրուան մօտ է և շա՛տ մարդիկ կ'անցնին կը դառնան,
Հագո՛ւած իրենք... որդեղէն այս մերկութեան առջեւէն...
Ս.յս մերկացուած ու փողոց թողուած հիւանդ մանկութեան
Քովէն կ'երթան անտարբեր... դէմքեր, սիրտեր մարդեղէն...

Տըղե՛կ մը մերկ, մահամերձ... որուն վըրայ, որուն դէմ
Ես կը տեսնեմ ուրուականը էակի մը հիմա,
Անոր մազերը խռիւ, աչքը կարմիր կը տեսնեմ,

Կին է և մայր նոյն ատեն, ու մարմնոյն վրայ կը "ուրայ"
Դեռ այն մոլուցքն որ պատեց զինքը գիշեր մը մըթին
Եւ անդիտակ, անփափուք, դըրաւ ըսկիզբն այս կեանքին ...:

THE FINE ARTS

The first of the fine arts is painting. It is the art of representing objects by lines and colors. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye.

The second of the fine arts is sculpture. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye.

The third of the fine arts is architecture. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye.

The fourth of the fine arts is music. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye.

The fifth of the fine arts is poetry. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye. It is the art of creating a picture which is a representation of something which is not actually before the eye.

ՈՍԿԵՄԱՐՏԸ

(ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՎԵՑ ՕՐՈՎ)

Ա.

Երկիրը երգ է ամբողջ՝ իր հովերով, ծովերով...
Կը խաղայ լոյս մը անմեղ՝ երեսն հողին ու ջուրին...
Երջանկութիւնն իբրեւ ուլ մը կ'ոստոսատ Մարդոց քով...
Ոսկի է սիրտը Մարդուն, ան գըտած չէ դեռ Ոսկին... :

Բ.

Երկիրն երգել կ'ուզէ միշտ ու կը խաղայ Լոյսը դեռ՝
Երբ կը սահի Մարդուն մէջ խըռովք մ'ու տենդ մը գաղտնի...
Կը փնտրուէ, այժմ ան միշտ, կը քրքրէ դաշտ ու լեռ
Եւ կը գտնէ վերջապէս հոն պահուած կոյտը Ոսկի... :

Գ.

Ոսկին ժպտուն, պսպրղուն՝ հիմա կ'երթայ ձեռքէ ձեռք...
Հացի, կեանքի փոխարէն կուտայ ու ետ կ'առնէ զայն...
Կ'ըլլայ վայելքը հիւծում եւ ցանկութիւնը իր՝ վէրք...
Եւ կ'սկըսի Ոսկեմարտն՝ անադորոյն եւ ունայն... :

Դ.

Ո՞ւր գընաց լոյսը անմեղ ... Երկիրն ի՞նչու ա՛լ չերգէր...
 Ի՞նչ փոթորիկ ծառերուն կը նետէ վար տերեւներն
 Ու վեր՝ ջուրերը ծովին: — Մարդ մը, աչքերն իր փակեր,
 Կռուէն հեռու, կը հեւայ՝ երկրի սուգով ծանրաբեռն...:

Ե.

Ատեղավառ խառնուրդին ու ժըխորին վրայ մըթին՝
 Ահա յանկարծ կը պայթի կշռաւոր ճիչ մանասաման...
 Շանթի նըման կը նետուի Քերթողը խորը կռուին,
 Կը խըլէ կոյտը Ոսկի, զայն կուտայ ետ Բընութեան...:

Զ.

Ի՞նչ փոյթ արիւնն առուակող Քերթողին լայն ճակատէն՝
 Կը խաղաղի քիչ առ քիչ մարդոց գուպարը ահեղ...
 Ի՞նչ փոյթ աւերն ու զոհերն որ զայն ամբողջ կը ծածկեն՝
 Կ'երգէ Երկիրը դարձեալ ու կը պարէ Լոյսն անմեղ:

ՈՍԿԻՆ

Ոսկին փախաւ՝ սրդողած, Նըկուղներու մէջ հիմա,
Նըման ու մօտ հանքերուն՝ ուրկէ տակաւ բարձրացեր,
Նազանքով վեր էր ելեր ու սփռւեր երկրի վրայ,
Նըկուղներու մութին մէջ՝ հիմա ոսկին կը քնանայ...

Աշխարհ այրի է անկէ: Աշխարհ որ զայն կ'անիծէր,
Կորուսած լոյսը անոր՝ հիմա կուրցեր է կարծես:
Ոսկին մաքուր էր ու զուտ, ոսկին մանուկ էր ու ծեր.
Գեղեցկութիւն էր ոսկին, ոսկին ժըպիտ էր ու սէր...

Ձըրի բարիք մըն էր ան՝ հեռուներու աստղին պէս.
Ինքզինք անհուն մասերու բաժնած աստղի մ'էր նըման՝
Որ մութ գիշեր մը մարդոց ինքն ընծայուէր գաղտնապէս,
Խորհըրդաւոր իր խաղին աշխարհն ըրեր էր կրկէս...

Երկաթներու շողիւնէն և աղմուկէն որոտման՝
Ոսկին վախցած հեռացաւ...: Արուեստից մայրն էր ոսկին,
Աղախին-մայրը անոնց, և արուեստներն արդ՝ կ'ողբան
Շիջումն անոր հըրահրած քուրաներուն սրբազան...

Ոսկին՝ մաքուր ու մաքրող՝ խըտացած հուրն էր հողին...

ՄԱՐԴ ԵՒ ԵՐԿՒՆՔ

Կը մըտածեմ՝ — Աստղերուն, ծիր - կաթինին մէջ ո՞րքան
Աղի արցունք կան հարկաւ, եւ հառաչներ եւ հեծքեր... ,
Կարելի չէ ալլապէս, Մարդը Բնութեան է նրման
Եւ տիեզերքն է անոր իր բընութիւնը տըւեր... :

Դուրսէն՝ խաղաղ ու ժպտուն եւ դարդարուն շատ անգամ,
Ամենէն խեղճն ու տըղեղն իսկ բեղմնաւոր, գեղեցիկ
Իր մէկ կողմովը անյայտ. եւ է՛ն հըզօրը՝ անկամ,
Եւ է՛ն շըքեղը՝ փըտած ներսէն, որդէ մը սղտիկ... :

Եւ յաւիտեան, այն օրէն ուր խըտացած ա՛ստղ ու ա՛մպ,
Երկի՛նք ու ծո՛ղ միացած, ժայռ ու քամի՛ գիրկընդ-խառն,
Երեւցաւ Մարդը այստեղ՝ ան ըսկըսաւ քաղցր ու դառն

Ուղղել խոհեր, խնդրանքներ դէպի Երկինք՝ որ յուզմամբ
Թըւեցաւ զինք մերթ լըսել եւ զինք կոտրեց. ճղմեց մերթ,
Ըսել կարծես ուղելով՝ — Ունիմ ճիշդ. քու քըմայքներ՝ ըդ... :

ՄԱՐԴ ԴՈՒ...

Ցորեն պէտք է ուտես քանի՞ հազար գրիւ՝
Որ հասուննաս, գերեզմանին ըլլաս կեր...
Պէտք է մըղես ո՞րքան դաժան, բո՛ւռըն կռիւ՝
Որ հողը հուսկ հանգստացնէ սիրտըդ ծեր...:

Ոսկի արծաթ պէտք է խըլես դուն ո՞րքան
Քու նըմանէդ, զայն ճղմելով անդադար՝
Որպէ՞ղի օր մը կարենաս ձեռնունայն
Երթալ պառկիլ է՛ն աղքատին հաւասար...:

Եւ վերջապէս, Մարդ դո՛ւ, ո՞րքան պէտք է դեռ
Ըզբեղ այրէ տենչանք ու սէր ու նախանձ,
Մինչեւ որ հուրքըդ անցընեն բիւր որդեր...:

Մերթ ալ ո՞րքան, կիրքով մը մեծ ու անանց,
Պէտք է քաղես դուն գիտութիւն աշխարհէս,
Ու միայն զա՛յն հետըդ տանի՛ս ու թաղե՛ս...:

Ո՞Վ Կ'ԸՍԵՐ...

Ո՞վ կ'ըսէր, մարդ, որ դարերու ընթացքին
Բարձրացումէդ թիզ առ թիզ՝
Մօտենալու համար հողուլ առ հողին,
Ետ դառնայիր պիտի իբրեւ նոր նարկիս:

Եւ ներկայիդ հայելին վրայ հակած
Անասնութիւնըդ միայն
Հոն տեսնէիր ու սիրէիր պիտի դայն,
Եւ պաշտէիր պիտի ըզքեզ իբր աստուած ...

Մարդ, գուցէ շա՛տ էիր դուն
Հեռուներու մէջ սաւառներ ու սուղուեր,
Գուցէ ներուած չէր մարդուն
Խըլել այդքան խորախորհուրդ դադտնիքներ

Անդունդներէն, եթերէն,
Եւ թէ ժպիրհ յանդգնութիւնդ է հիմա՝
Զոր բընութիւնն հատուցանել քեզ կուտայ
Անդըթօրէն, հեգնօրէն...

Եւ սակայն, մարդ, մարդ - եղբայր,
Եղաւ ի՛նչպէս քու փոքր ուղեղըդ հըզօր,
Ի՛նչ գեղեցիկ դուն եղար,
Տըւիր ի՛նչպէս արարչութեան դէմք մը նոր:

ՄԱՐԴԻԿ ՎԱՏ ԵՆ...

Մարդիկ վատ են: Կրնային ա՛լ ինքզինքնին չըխաբել,
Իրենց մոլուցքը միտի, յորմէհետէ գիտեն զայն,
Խոստովանիլ համարձակ և ըսել թէ անընտել
Գաղան մ'է ան՝ որ կ'ուզէ իր յագեցումը միայն ...:

Ոչ, յաւիտեան միամիտ կամ յաւիտեան խաբերայ՝
Պիտի ըսեն և լըսել պիտի ուղեն շարունակ,
Թէ հոգին է որ հոգւոյն հետ միութեան կը ցանկայ,
Թէ՛ անոնք թե կ'առնեն երբ կ'իյնայ մարմին մարմնոյ տակ ...

Մարդիկ վատ են: Կրնային տառապանքէն խուսափիլ՝
Զոր այս պատրանքը իրենց կուտայ կրկին ու կրկին,
Հոգին հանդիստ ձգել ա՛լ, և տենչանքը դեռածիլ

Կտրել շուտով, անընդհատ, հարուածովն այն մկրատին,
Ահեղ մկրատ ոստաքանդ ընող վարդերը ամէն,
Զոր զոյգ թեւերը գրկող, թեւերն իրենց կը շինեն ...:

ԱՐՀԱՄԱՐՀԱՆՔԸ

Ան՝ տըկար մարդուն եւ յաղթըւածին
Զըրահն է փըտուկ եւ զէնքը անգոր.
Դիմակն է պահող երկչոտին հողին
Եւ եսասէրին՝ ծածկող սիրտը չոր... :

Ո՛րչափ աւելի կը սիրեմ մարդն որ
Տիրելով աշխոյ եւ տէր իր անձին՝
Կը դիտէ դիպուածն ու դէմքերն անոր
Եւ կը գրկէ կեանքն, ամբողջ, առանձին... :

Այդպէս կ'ուղէի անցնիլ աշխարհէն,
Միշտ հետաքրքիր, սիրտըս միշտ խըռով՝
Մերթ ատելութեամբ եւ մերթ ալ սիրով... :

Մինչեւ այն վայրկեանն ուր ա՛լ կը նիրհեն
Օրն ի բուն կռուած ռազմիկներն հըսարտ,
... Հանդիստ հողիով եւ դէմքով հանդարտ... :

ՊԱՐԷ ԱՂՋԻԿ

Պարէ, աղջիկ ... Արիւնսովդ որուն մէջ կայ քիչ մը ցեխ՝
Զիս փրփրեցուր ... Օհ, պարէ վերէն ի վար մարմինիդ
Յնցումներովը բոլոր ... Նայուածքըդ մերթ իբրեւ մեխ
Աչքերուս մէջը խըրէ, մերթ կաթեցուր շիթ առ շիթ

Մատներուդ վրայ ու անոնց ծայրէն դետին հոսեցուր ...
Ծըռէ իրանըդ մէկ աջ, մէկ ձախ՝ նաւակ մը իբրեւ,
Կապուած ձողին քարափի, ուրկէ ալիքը ի զուր
Զայն կը ջանայ փրցնել հարուածներովն իր թեթեւ ...

Պարէ՛, աղջիկ ... Ոսկիներ աղանջներէդ ու սաթեր
Վիզէդ կախուած՝ կը ցատկեն ու կը ցլան տարուբեր՝
Հիւսքերուդ հետ ածխաշող, քողերուդ հետ հըրագոյն ...

Պարէ, ինկիր դուն գետին. ըրէ թեւերըդ օձեր,
Սողա անոնց ետեւէն, քաշէ ու ետ զանոնք բեր.
Եղիր ուր մ'ու յանկարծ փախիր օձի մը հանդոյն ... :

ՍՈՒԼԹԱՆՈՒՅԻ

Սուլթանուհի՛, որ կ'ապրէիր Վոսիորի
Վըրայ կանգուն ու ջըրամոյն՝ ըսպիտակ
Այն պալատին մէջը պահուած... ես բերի
Շատ գիշերներ, աստեղադարդ երկնից տակ,

Իմ տըղու նոր երազս ու տենչըս քեզի,
Վըտանդներու մէջէն կուտակ առ կուտակ
Դէմըս դիզուած, ուրիշ հազիւ կրնայի
Փրկել ու տալ քեզի հողիս բովանդակ...

Սուլթանուհի՛, դուցէ այն կիներն ես հիմա
Զոր Մեթրոյին առջեւ այսօր ես տեսայ,
Յոգնած ու ծեր, հին չարշափով մը պատած...

Սուլթանուհի՛, դուն անպատճառ այն կիներն ես,
Ու մենք այսօր իրար տեսանք վերջապէս,
Դուն պալատէդ, ես երազէս աղատած...

ԵՐԳ ՊԱՌԱՒ ԱՂԶԿԱՆ

Ո՞վ կ'ուզէ սիրտս, ո՞վ կ'ուզէ . . . :
Զըգործածուած տակաւին,
Սնտուկին մէջ ընկուզէ
Ծալ-ծալ պառկած՝ ծանրագին
Կերպասն իր մէն մի ծալքին
Վըրայ մաշած, դունատած,
Իր կղպանքին ներքեւ բաց,
Սպասող զինք ձեւողին,
Ո՞վ, ո՞վ կ'ուզէ տակաւին . . . :

Ով որ ուզէ՝ պիտի տամ .
Միմիայն պուտ մը սիրոյ,
Միայն բառի մը տարտամ
Կաթած յոյսին համար դոհ՝
Իմ սիրտըս նախ, ու յետոյ
Յօժարակամ, անխընայ
Իմ խեղճուկ կեանքս ալ վըրայ
Ես պիտի տամ անոր որ
Պիտի ուզէ՝ սիրտս այսօր . . . :

Ահ, սիրտըս, ո՞վ, ո՞վ կ'ուզէ . . . :

Անկողինի վրայ դրուած

Ան բարձ մըն է սնդուսէ՝

Ուր չէ դըլուխ մը հանդչած.

Ան փարջ մըն է զոր Աստուած

Լեցուց գինւով և կնքեց,

Եւ ան կապարճ մըն է մեծ՝

Լի նետերով, որուն բնաւ

Որսորդը ձեռք չըտըւաւ . . . :

Ո՞վ կ'ուզէ սիրտս, ո՞վ կ'ուզէ . . . :

Ջրտեսած օր ու արեւ՝

Տըղեկն որ քիչ մը կ'ուզէ

Եւ քիչ մը կաղ ալ նաեւ,

Որ թէ՛ լուրջ է թէ՛ թեթեւ,

Որ ձեւ մ'ունի միմոսի,

Եւ քարերն իսկ, երբ խօսի,

Խնդացներով կը յուզէ . . . ,

Ըսէ՛ք, սիրել, ո՞վ կ'ուզէ . . . :

ՊԱՌԱՒ ԱՂՋԻԿ

Պառաւ աղջիկ, ո՞վ պիտի հողիդ խորը պահուող
Զորցած անուշ երազին անուշութիւնը դիտնայ...
Ո՞վ քու սրտիդ մէջ պահուած տաճարներուն լուսաշող
Պիտի ուխտի գայ հիմա...

Պառաւ աղջիկ, երբ պղտիկ աղջիկ էիր տակաւին՝
Ինչեր, ինչե՛ր յուսացիր. — այր ու զաւակ, լեցուն բոյն,
Քենէ սերած ցեղ մ'ամբողջ որուն էիր տիրուհին,
Արքայամօր մը հանգոյն...:

Եւ դուն հակեր ես հիմա ցածուկ հորի մը վերեւ,
Տունի մը մէջ անբընակ՝ սպասելով որ անցնի
Զուրին մէջէն դէմքն անոր, որ անցեր է արդարեւ
Կեանքէդ, քայլով մը գաղտնի...:

Զինքը ճանչնալ կ'ուզես դէթ: Ո՞վ էր, ի՞նչպէս էր արդեօք,
Ետ չի՞ դառնար: Բայց ինչո՞ւ... Եւ ահա հոն, պատին քով,
Զուրին մէջէն կը տեսնես սահիլ «անցնիլն» արտորնօք
Դադաղիդ վառ մոմերով...:

ՍԱՓՓՈՎ Կ'ԵՐԳԷ

Ո՛վ իմ Տենչանքս, եղար տակաւ երգերուս
Ներշնչարանը միակ,
Զայնըս անվարժ՝ ինչպէս քընարս ալ թերուս
Դուն խեղդեցիր ձեռքիդ տակ:

Ո՛հ գիտեմ թէ՛ եղար երբեմն յուշարար
Նըւաղներու ներդաշնակ,
Բայց բանտեցիր զիս պատերու մէջ խաւար
Ու լըքեցիր զիս մինակ...:

Ինչպէս զոհը իր դահիճին առօրեայ՝
Ս'լ վարժըւած եմ քեզի,
Ու կը վազեմ իմ արիւնիս հետքին վըրայ՝
Ինչպէս ցուլ մը կրկէսի...:

Ջանքըս հիմա՝ ա՛լ փախչիլ չէ քու ձեռքէդ
Ս,յլ շատ յաճախ ու երկար
Քեզի բանալ հոգիիս զիրկն ախտաժէտ
Ու գտնել բաց գիրկ մը յար:

Օգտակառոյց գղեակներու յաջորդել
Տուր խրճիթ մը՝ ուր անուշ
Ըլլայ սիրել, ուր հիւսուէր կեանքս ոսկեթել՝
Պարկայէ մը փաղաքուշ . . . :

Ո՛վ իմ Տենչանքս, երբեմըն գէթ մարմին տուր
Երազներուս պատկերին,
Եւ ա՛լ ներէ որ կոխելով առաթուր
Կասկածներուս վրայ յետին,

Աթոթահար երկիւղներուն ու տանջող
Խղճի խայթին՝ համբարեմ
Երիտասարդ ներկային հունձքը յաջող
Ծերութեան մեծ Սովին դէմ . . . :

ԶՈՒՐԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

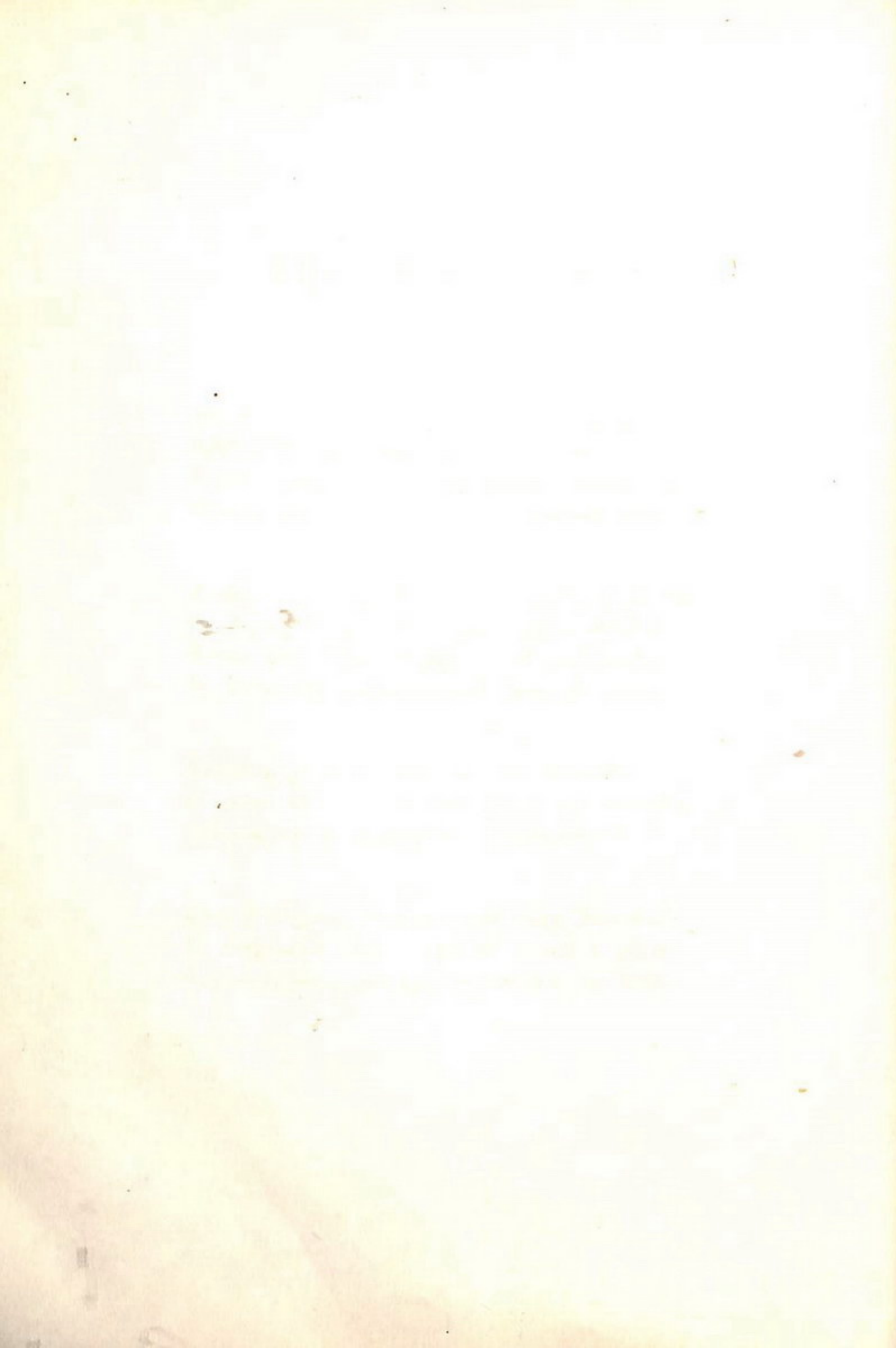
Ջուրերուն տակ, ջուրերուն տակ, ջուրերուն տակ
Ուկիւնին՝ կապոյտ, կանանչ ու սեւ յետոյ,
Կ'ըսեն կ'ապրի կոյս մ'ըսելիտակ, մանկահասակ,
Սիրտը վախով միայն լեցուն, փոխան սիրոյ... :

Վախը անդոյն վիշապներուն, որոնք կ'անցնին
Խը վըրայէն, քովէն՝ առանց զինք տեսնելու.
Վախը վերէն ինկած, սուղուած շողենաւին
Եւ անոր մէջ բանտարկըւած հողւոյն տըղու... :

Գերին է ինքն ալ անտառի մը կենդանի,
Ու անոր հետ, կը ծըփայ միշտ, կը տատանի
Ահեղավազ, ըստօրով կեայ հոսանքներէն... :

Հազար միլիառ տակառաչափ ջուրի ներքեւ
Ու սոսկումին մէջը՝ սակայն՝ սիրտն է թեթեւ
Այդ աղջըկան, քան սի՛րտն անոնց որ կը սիրեն... :

f.

ԾԱՂԿԱԶՈՐԷՆ ԾՈՎԿԱՍԱՐ

Ծաղկաձորէն Ծովկասար ամբողջ տաժանք է ճամբան՝
Ծուռիկ-մուռիկ, փուշերով ու քարերով լեփ-լեցուն . . .
Ծաղկաձորին վրայ մարդիկ օր մ'աչքերնին կը բանան,
Ծովկասարին չըհասած զանոնք մութով կը լընուն . . .

Ծաղկաձորէն՝ շատ կանուխ, արշարոյսին կը մեկնին,
Բշտապելով, վազելով՝ որ շուտ հասնին Ծովկասար . . .
Անվերադարձ ճամբուն վրայ՝ նոր կը խորհին ցերեկին
Թէ Ծաղկաձորն էր աղուոր իր շուքերովը երկար . . .

Ծովկասարին՝ կը յուսան — թէեւ ոչ ոք զայն տեսաւ —
Վայելել զով աղբւրներն, հովը աղատ, լոյսն առատ
Եւ երկնքի և երկրի մէջտեղ նիրհել քուն մը լաւ . . .

Կ'իյնան ամէնքն ալ ճամբան, կամ վիրաւոր կամ վըհատ,
Ծաղկաձորէն գգուելով քանի մը փոքր յիշատակ,
Ծովկասարի պատրանքին լեռնանըման ճնշման տակ . . . :

ԺՈՂԻՆ

Յաւըդ հինէն կ'սկըսի, լիբանանեան ո՛վ շոճի...
Գետնէն հազիւ բարձրացած՝ կորսնցուցեր ես ահա
Առաջին ճիւղդ՝ որուն դեռ հետքը վըրադ կ'երեւայ,
Զորցած, ցցուած դէպի վեր՝ հետքը կտրած բաղուկի:

Յետոյ քանի՛ քանիներ, յաջորդաբար, անոր պէս...
Մինչեւ որ բունդ ա՛լ մեծցած նըկատելով բաւական՝
Թոյլ են տըւեր որ վերի ոստերդ աճին, հաստընան,
Եւ վարսերով լուսաւոր շքաւորեն անոնք քեզ:

Եւ անոնց վրայ ալ ո՛րքան սըղոցումի հետքեր նոր՝
Վաղամեռիկ քու թռուներ - թռուհիներըդ բոլոր՝
Որոնց եղեր ես այսպէս դուն մահարձանը ինքնին...

Բայց երբեք չես ներշնչեր, ո՛վ լեռնային կանանչ ծառ,
Այդքան զոհի յուշերով ոչ մէկ սուգի դաղաւիար.
Միշտ նոր ծիւեր կը ծընիս ու կ'օրրես մէջն երկնքին...:

ԳԱՐՆԱՆ ԳԻՃԵՐ

Ահաւասիկ որ այս գիշերը գարնան
նորէն գարնան գիշեր է...

Սիրոյ շունչեր օդին մէջ պար կը դառնան,
կ'երկեն ամէն մէկ ծառէ...:

Ահաւասիկ փողոցին մէջ իմ գիւղիս
երազաքայլ կը շրջիմ

Յոյսեր անուշ կը դողացնեն նորէն զիս,
Յուշերու հետ մտերիմ...:

Հին-հին յուշեր ու նոր յոյսեր՝ իրարու
կը խառնըին մեղմօրէն.

Կ'զգամ ծագիլն անհետացած սէրերու
նոր ծառերու ճիւղերէն...:

...Մութ տաճարին մէջ այսքան խունկ, մոմի լոյս՝
ճըրագալոյց է կարծես.

Վաղն ալ, թերեւս ըլլայ զատիկը հողւոյս...
Գարուն, ի՜նչպէս խարող ես...:

ԾՈՎՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿ

Ծովն ընդ-արձակ, լեռը բարձր, անտառը խոր՝ ի՞նչ վեհ են
եւ ինչպէս նոր յաւիտեան՝ զի չեն երբեք փոխեր տեղ,
Ոչ կենդանեաց, ոչ մարդոց նըման անվերջ վաղելէն,
եւ կը մընան միշտ առոյգ և նախնական և անմեղ:

Կը պայթի լեռը անշուշտ, ու կը փրլի մերթ ընդ մերթ,
Կը ծրփայ ծովն ալ յաճախ, կը թաւալի, կը փրփրի,
Անտառը միշտ կը թրթռայ ու կը թափի թերթ առ թերթ
Բայց արմատներն ամենուն կը հանգչին խորը երկրի...

Լեռը զըրահ մ'է կարծես երկրի կուրծքին վրայ դամուած
Նետերուն դէմ կայծակաց, անտառն է թաւ վերարկու
եւ ծովը, ծովն ալ խըրամ մ'ընդդէմ հողին թշնամեաց:

Զի թշնամի են երկրին երկինքն ու ծովն ահարկու,
եւ անփոփոխ լեռը լոկ, ծովն ու ծառերը հաստատ,
Կը մաքառին անոնց դէմ ասպետներու

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

Զիս բանաստեղծ մ'այս գիշեր մտքով առ քեզ փոխադրեց,
եզերքներով ամբիկեան Միջերկրական ծով վըսեմ,
Եւ սենեակիս մէջ մինակ, երկու ձեռքիս ճակատս յեց՝
Քեզ կը տեսներմ վեհաշարժ, քեզ վեհաձայն կը լըսեմ...

Անծայրածիր հեռուէն ու կապոյտէն ամայի՝
Ահա կուգան, ըսպիտակ վիշապներու վրայ հեծած,
Քու ողիներդ անհամար, որոնց հոգիս կը նայի
Պակուցումով մը առոյգ եւ պշնումով մ'երկիւղած...

Քանի մը տո՛ղ քերթութեան... և գընաց միտքըս մինչեւ
Հորիզոններդ բոլոր, քեզի նըման օրբելով
Ու տանելով իր վըրայ նաւեր ճերմակ, նաւեր սեւ...

Քու վըրայէդ է հիմա որ կը փըչէ հով մը զով
Որ զիս ամբողջ թարմութեամբ, կենդանութեամբ կը լընու,
Համբոյր կ'առնէ դարերէն, կուտայ համբոյր դարերու...

ԿԱՊՈՅՏ ԼԻԼԱՆ

Ես վարդերէն, շուշաններէն աւելի՝
Մըտերմօրէն կապոյտ լիլան կը սիրեմ . . .
Ան նուրբ ու նօսր՝ ամենուս մէջ կը լեցուի,
Եւ իբր ըստինք մը կը բռնեմ բերնիս դէմ . . . :

Ճիւղերուն մէջ տերեւախիտ իր ծառին
Ան կը բացուի եւ կը պահուի անոնց մէջ . . .
Ծըւէն մ'երկի՛նք գիշերներու դարնային՝
Ինկած աշտուղ իր աստղերովը՝ առէջ . . .

Բուրապարկի՛կ մ'է կարծես զով ու թերթեւ՝
Որ կ'անդորրէ ու կը դիւթէ զիս նաեւ,
Կը թռցընէ հոգիս հողին ի վերեւ . . . :

Յանկարծական ան ժամանո՛ւմը դարնան,
Իմ մանկութեանս ամենաքաղցր յո՛ւշը ան,
Դադադին վրայ ծերերու՝ զա՛րդը մահուան . . . :

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ

Ես այս գիշեր անգամ մ'ալ
Գիշերին մէջ դէմ առ դէմ
Ձերդ սիրունակ, մը կ'ուզեմ
Սնոր իմ սիրտըս բանալ...

Կ'ըսեմ անոր, — վեհ գիշեր,
Իմ դժբախտ սիրտըս ահա
Քու գրկիդ մէջ եմ թողեր՝
Որ հանդարտի, քնանայ...

Ինչպէս սափոր մը լեցո՛ւր
Ձայն խաւարով լուսաշիթ
Եւ լըռութեամբ դաշնալուր...

Եւ ան իյնայ թող ոտքիդ,
Թող գըլորի ու կոտորի...
Գիշեր, քեզի լոյս-բարի:

ԿԻՊՐՈՍ

Լեռներ, շոճեր լեռներն ի վեր
Եւ լեռներու մէջտեղ՝ մէկէն
Միւսին գացող խորունկ կիրճեր:

Բոլոր լեռներն երբ մօտեցայ,
Նըսեմացան աչքիս առջեւ,
Ահերն ամէն պղտորեցան
Երբ հակեցայ իրենց վերեւ:

Եւ փրթեցաւ կարծես սրտէս
Երակ մը նոր, ամէն անդամ.
Ամա, յացած, դժուար ճանրէն
Ես յողնաքայլ հիմա կ'երթամ:

Ոչ մէկ հաւատք ե ոչ մէկ յոյս
Հանդիպելու ալլելու հիմա
Աստուածներուն իմ որբ հողւոյս:

ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Մութ անտառին մէջ կ'երթամ երկու ձեռքերս երկարած
Ճառագայթի մ'արեւու, լուսնաշողի մը դռնէ,
Եւ մերթ թրթուր մ'երեսիս վըրայ կ'իյնայ, մերթ
Հարուած
Մը նորարոյս մէկ ճիւղի մտրակող՝ որ կ'այրիւնէ...

Պղպրջակներ կ'ելլեն վեր աւաղանէն սա դէմիս
Եւ կը փայլին պահ մը լոկ և կը պայթին աննշմար,
Կարծես վերջին յոյսերու վերջին հետքերն՝ որոնք դիս
Գային զգուել վերստին նոր տանջանքի մը համար...

Եւ որքան մէզ տարածուած դէմը ու խորն աչքերուս՝
Իր թանձրութեան ներքեւ հոծ ծածկող ամէն բան հիմա,
Պատող ամէն տեսարան, անհետացնող ամէն լոյս.

Միմիայն ձեռք մը անտես մութին մէջէն կը բռնայ
Անցք մը սրուն կը տեսնեմ ծայրը կեցած ապահով՝
Սփոփարարն, իր խորո՛ւնկ, խորունկ ու փոս աչքերով...

ԳԱՐՆԱՆ ԳԻՇԵՐ

Օ այս գիշերը գարնան՝
Ի՞նչ անուշ է, ի՞նչ պէս լաւ...
Ինչ հեշտանքով կը սարսուան
Սիրտերն անոր պատճառաւ... :

Կարծես աստղի փշրանքներ
Կան օդին մէջը հալած.
Երկրի վըրայ դրախտ մը սէր
Կարծես թափած է Աստուած... :

... Գարնան շունչեր, կը տեսնեմ
Ձեզ թռչըտող ամէն տեղ՝
Հողիներու պէս անմեղ... :

Եւ կը տեսնեմ՝ լուսաճեմ,
Քեզ ալ, տըղու իմ հողիս,
Որ համբուրել կուգաս զիս... :

1922

1870

The first of the year was a
very dry one, and the crops
were much injured by the
drought.

The second of the year was a
very wet one, and the crops
were much injured by the
floods.

7.

The third of the year was a
very dry one, and the crops
were much injured by the
drought.

The fourth of the year was a
very wet one, and the crops
were much injured by the
floods.

The fifth of the year was a
very dry one, and the crops
were much injured by the
drought.

The sixth of the year was a
very wet one, and the crops
were much injured by the
floods.

ԿԻՊՐՈՍ

Օհ, ամէն մէկն այս տըղոց
Ունի երազն իր հարկաւ...
Ան կը տեսնէ աչքը գոց,
Կեանքն անուահաման զերդ կըտաւ

Մ'որ կը քակուի ի'ր առջեւ,
Որ ունի վառ երանգներ,
Որ տոկուն է ու թեթեւ
Եւ զոր այծմէն անհամբեր՝

Ան կը չափէ, կը ձեւէ
Կը գործածէ անհաշիւ
Հեռու ամէն նայուածքէ...

Մինչ զերդ կապալ մը հագիւ
Անձեւ ու կոշտ, նեղ ու հին՝
Անոնք սլիտի զայն հագուին...

ՏՂԱՔ ԵՒ ԴՈՒՔ ԱՂՋԻԿՆԵՐ

Տըղա՛ք եւ դուք աղջիկներ՛ը որ հոս կ'ապրիք քովէ քով
Զընայելով իրարու եւ քաշուելով իրարմէ
— Հայուն պղտիկը հին Հայն է միշտ վարքով ու բարքով—
Ո՛վ դուք զոր կեանքը շուտով պիտի բաժնէ ու ցրուէ,

Զեղ կ'արտօնեմ, նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք լաւ իրարու,
Մ'իժ կարօտովք գիւղին, ծառին, դաշտին, բլուրին
Որո՞նք տեսան ձեր ծընունդն օր մը եւ տեղ մը հեռու
Եւ որ ծածուկ, ձեր մէջէն, հիմա մեղմիւ մերթ կ'անցնին...

Նայեցէք, լա՛ւ նայեցէք եւ իրարու վրայ գըտէք
Տըղաք եւ դուք աղջիկներ, ինչ որ տըւաւ կեանքը ձեզ
Եւ խըլեց բախտը ձեռնէ — ձեր ընտանիքն ամբողջ հէք,

Զեր հայրն ու մայրն ու եղբայրն ու ձեր քոյրիկը նոյնպէս,
Եւ երգուընցէք, դուք տըղաք եւ աղջիկներ դուք Հայու,
Ըլլալ յաւէտ, կեանքին մէջ, բախտին դէմ բախտ իրարու:

ԽՈՍՏՈՒՄ

Աղջիկ, տըղայ, պարմանի, պարմանուհի, — բառերուն
Մէջէն մեղմիւ կը յառնէք՝ թուփերու պէս ծաղկազարդ,
Եղնիկներու պէս ճապուկ... , կը ծրփաք պահ մը հեռուն,
Կը մօտենաք և ձեզի կը ժպտի սիրտըս հանդարտ... :

Կակուղ կաւին մանկութեան՝ աւելնալով, փչուելով
Տակաւ ի կուժ, ի կարաս փոփոխումի ճամբուն վրայ՝
Դուք սափորներ էք լեցուն գինիներով քաղցր ու զով,
Ուրկէ աստուածը սիրոյ պիտի ըմպէ, արբենայ... :

Ահ, ձեր հոգի՞ն մարմինին, թէ ձեր մարմինը հոգւոյն
Ձեւերն ունի նրբողորկ, նրբասըլաց, նրբօրօր,
Ունի գոյներն երազի՝ փափկանըշոյլ, փափկասուն... :

Պարմանուհի, պարմանի, կը խոստանամ ես այսօր
Ձեզ իրարու, օհ, հիմա առանց տինչի, նախանձի,
Աչքիս, ձեռքիս մէջ պահած միայն ձեր շուքը ինծի... :

ԲԱՐԵՒԱԳԻՐ

Տըղա՛յ, նամակդ ըստացա՛յ: — Ամէն բանէ յուսախափ՝
ես քիչ մը դեռ կը հաւտամ սիրոյ ուժին, բարիքին...
Յորձանքին մէջ որ նետեց հոգիս, մարմինս ամէն ամի,
Այդ խարխսխին կը դիմեմ ու կը կապուիմ սրտագին...:

Սակայն տալէ յետոյ շատ — թէ ո՛րքան շատ՝ ես դիտեմ —
եւ ընդունայն — օհ միայն իմ յանցաքովքս յաճախ —
եթէ կ'ունեմ քիչ մը արդ՝ պիտի չըլլամ անխոհեմ,
Ոլորտներու մեջ հեռու պիտի չընեմ երկար ճախր...:

Ոչ, բաւական է հիմա որ ինձ ղրկես ծովերէն
Ասդին բարեւը սրտիդ ու քեզ ողեմ ես այստեղ՝
Ամբողջ փափաքը սրտիս լըրիւ լցուած է արդէն...:

Ինչպէս ծագող արեւին փայլը և բոցը շըքեղ
Լուռ ստուերներ կը շարժէ փըլատակաց դետնին վրայ՝
Քու սիրոյ գիրըդ այնպէս կենդանութիւն ինձ կուտայ...:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՏՂՈՒ ՄԸ

Դուն խենդ հոգի՛, խենդ տղա՛յ, ո՞վ խենդեցուց քեզ, ի՞նչպէս...
Երէկ խելօք ու խաղաղ առուակն էիր գիւղակին,
Ո՞վ այդ հեղեղը պղտոր յանկարծակի խառնեց քեզ,
Առուակը դեռ մը ըրաւ և ջրվէժներ՝ ահագին...

Թումբերդ ամեն կը քանդես, ափունքդ ամբողջ կ'ողողես,
Մինչ ջուրերուդ մէջ փրփրոտ՝ որ հոգին գոյնը ունին
Ու գոյնն հալած աչքերու, կը նշմարեմ ահա ես
Նաւարեկեալ քու սէրերդ ու հաւատքներդ, յոյսերդ՝ հին...

Կը հանդարտի՞ս բայց դուն ալ կամ կը յորդի՞ս առաւել...
Քու հին հունիդ մէջ նորէն կը պարփակէ քեզ Աստուած,
Եւ կամ հեղեղըդ կ'երթայ դաշտերուն մէջ կորսըւած...

Իսկ այն հոգին զոր վաղքիդ մէջ կը դառնաս ողջունել,
Խելօքցածի իմ հոգիս որուն հոգիդ կը բանաս՝
Քու քառսիդ քիչ մը լոյս կը մաղթէ միշտ, ո՛վ տղաս... :

ԱՅՈՒՆ, ՏՂԱՍ

Այ՛ո, տըղա՛ս, քեզ այսօր,
Անապատին մէջ իբրեւ
Արմաւենի մը աղուոր
Տեսաւ ծարաւս իր առջեւ . . .

Նայուածքիս մէջ օրրեցի,
Արմաւենի՛, բունըդ մերթ
Ու մերթ՝ կիտուած երկնքի
Վըրայ, լուսեղ սաղարթներդ . . .

Դո՛ւն, ա՛յդքան փոքր ու այդքան
Թեթեւ, ի՞նչպէս մտքիս մէջ
Բռնեցիր տեղ մ'անսահման . . .

Եւ ա՛լ ի՞նչպէս քեզ անվերջ
Պիտի սրտիս մէջ սլահեմ,
Պիտի բերեմ աչքիս դէմ . . .

1935

ՏՂԱՆ

Պաղիկ տըղան — երբ կ'անցնէր էլ Արիշի ընդ մէջէն
Մեր կառախուսիւրը դանդաղ, — տըղան պատին կռթընած,
Տըղան աղուոր ու տըխուր՝ կը վերյիշեմ ես նորէն . . . :

Ան միշտ կեցած է այնտեղ՝ կարծես կեանքին իր դիմաց,
Իր գիւղական տարազով, իր տրամութեամբը միայն,
Ու վերջալոյսը շքեղ միշտ կ'ողողէ, կ'երփնէ զայն . . . :

Պղտիկ տըղան կը մեծնայ այս բոպէին իսկ արդէն,
Սակայն մընայ պիտի ան — մըտածեցի ես յանկարծ —
Ինծի համար նոյնը միշտ, ապրող միայն այս բոպէն . . . :

Զերդ վանդակէ մը ոսկի, գանեւով դուռն անոր բաց,
Ժամանակին մէջ կարծես թըռաւ թռչուն այդ տըղան
Ու զայն իմ միտքըս բռնեց ու ապրեցուց յաւիտեան . . . :

ԱՅՍՊԷՍ ՈՒՐԵՄՆ, ՏՂԱՔ

Այսպէս ուրեմն, տըղաք,
Ամէն օր քիչ մ'աւելի
Վիհը մեր մէջ կը բացուի,
Տարիքի վիհն անյատակ...

Լեցընելու համար զայն,
Կամ ուղելու զայն մոռնալ՝
Ամէն փափաք զուր է ա'լ
Եւ ամէն ջանք ընդունայն:

Որդեկորոյս հօր մը պէս,
Որ ձեւ մ'ունի վարանտ,
Կը տեսնէք մէկը ձեր մօտ...

Եւ չէք գիտեր թէ ինչպէս
Դուք իր կեանքն էք նախընթաց,
Ան ձեր եղբայրն է մեռած...

ԵՍ ԿԸ ՍԻՐԵՍ

Ես կը սիրեմ տըղոց դէմքերն՝ ուրոնց վրայ,
Ուրոնց դեռ նոր դեմքէն բըխած թարմութեան,
Պայծառութեան վըրայ մերթ շուր մը կ'իյնայ,
Երկրի խորհո՛ւրդն, երկնի երա՛զն անսահման . . . :

Տըղու հողին, տըղու աչքին մէջ փայլող,
Ինձ կը թըւի տիեզերքի ճիգը նոր՝
Իր իսկ քառան իր հողիով նորաշող
Թափանցելու, փարատելու օրէ օր . . . :

Քիչ մը տըխուր, քիչ մը վախցած այդ հողին,
Որ կարծես մերկ՝ կեանքին դիմացն էր կեցած,
Ես կը դիտեմ գորովադին, վշտադին . . . :

Ու միշտ կ'ըսեմ, աղօթքի պէս երկխղած.
— Ով Տէր, դիտեմ թէ կը խաբես զանոնք դուն,
Սակայն խաբէ դոնէ ընդ միշտ, կեանքն ի բուն . . . :

ՏՂԱՔ

Ձեզ երանի, ս՛վ տըղա՛ք,
 Քանզի ամբողջ է տակաւին ձեր հողին...
 Քանզի կեանքէն կը յուսաք
 Ինչ որ երբեմն ես յուսացի անձկագին...
 Քանզի հաւատքը ունիք
 Ճակատագիրը ձեր անձամբ գրելու
 Իմաստաւից, գեղեցիկ,
 Եւ փրօելո՛ւ ձեր առջեւ բախտը՝ հըլու,
 Որսի մը պէս զոր զարկիք
 Ձեր աղեղովը տըղու... :

Երնէ՛կ տըղաք... Ձեզ նախանձով կը դիտեմ...
 Ձի բընաւ չէ՛ք դիտեր դուք
 Թէ օր մը ետ պիտի դառնաք դալկադէմ,
 Յոյսի բոլոր ճամբաներէն պերճաշուք.
 Դուք չէք դիտեր, և միայն ա՛յդ պատճառաւ
 Ձեր աչքերուն մէջ դեռ ա՛յնքան արեւ կայ.
 Այդ պատճառաւ դուք կը վաղէք սըրարչաւ
 Եւ չէք վախնար մռայլ բառէն ԱՊԱԳԱՅ... :

Անցեալ չունիք՝ ոչ ձեր ներկահ պղտորող
եւ ո՛չ խորող ապագան...
Ձեզի համար հողն է հող
եւ ոչ անհուն դերեզման...
Հողը ծաղիկ ու միրգ ու հաց ձեզ կուտայ
եւ չէք խորհիր թէ կ'առնէ
Ամէն վայրկեան ան իր ծոցին մէջ դժնէ
ինչ որ կ'ապրի երկրի վրայ:

Կամաց, տղաք, դուք կամա՛ց
Մեծցէ՛ք, ի՞նչ պէտք է փութալ...
եւ թողէ՛ք դուք ինծի ալ
Որ ձեզ գիտեմ ըզմայլած...:

ՆԱՅՈՒԱԾՔՍ

Տըղաք, շատ մի տեսնէք ինձ եթէ ձեզի հեռուէն
ես կը նայիմ կարօտի և վախի խոր նայուածքով,
եթէ աչքերըս ձեր ջինջ աչքերուն մէջ կ'որոնեն
Արեւի բոց մ'ու կ'ուղեն քիչ մը տաքնալ անոր քով:

Խորունկ ու լուռ իմ նայուածքս որ կը վախի երբ նայիք
Տըղաք, ինձի ներեցէք՝ ինչպէս ցաւին, կամ ինչպէս
Հոգիներուն մեռելոց երբոր կուգան հանդարտիկ
Ձայնով հեծել հովին մէջ, չըյադեցած դեռ երկրէս...:

Ձեր աչքերուն կը բախի նայուածքս ինչպէս գետն ի վար
Եկող նաւակ մը լքուած՝ ուռիներուն եղերքի...:
Ուռիներուն մեծագեղ՝ թարթիչներո՞ւն ձեր երկար
Եւ անոնց տակ, անոնց մութ ստուերին մէջ կը շրջի...:

Օհ, եթէ իսկ անհանդիսաւ ընէ ըզձեզ ու նեղէ՝
Յայդաթիթեռ թալթըլուն՝ նայուածքս եկող ձեր լոյսին,
Տըղա՛ք, անոր ներեցէք ու մի վախնաք դուք անկէ,
Թերեւս ըլլայ ան մեռած ձեր մէկ եղբօրը հոգին...:

ՆՈՒՌԸ

Նայէ սա նուռին՝ մէկ հատ և հազար.
Լեցուն, լեփ-լեցուն. հատիկներն ամէն
Շինուած երկնքի շողէն ու շաղէն,
Շարուած քովէ քով, սեղմելով իրար,

Իրարմէ դատուած պատերով բարակ՝
Որոնց կը յենուն, որոնցմէ սակաւ,
Փալիւրլուն, առատ՝ հատ-հատ դուրս կ'իյնան
Ու կը դալկանան, տակաւ, աչքիդ տակ...

Խոհերն են անոնք՝ ջինջ ու զով բոլոր,
Մինչդեռ նուռն ամբողջ՝ ճակատ մ'է կարծես
Հանճարեղ տըղու, լայն, ցըցուն, կըլոր...

Մէկ հատ և հազար՝ եղիւր նուռին պէս,
Լեցուն, լեփ լեցուն, քաղցըր կամ թըթու՝
Պատրաստ, մէկ ըսպէ միայն, շողալու...

ՀՕՐ ՎԻՇՏԸ

Ծանրութեան տակ իր վշտին, ծերունի հայրն երբ լացաւ,
Աղաղակեց ու հեծեց՝ դեռ սիրտը չէր թեթեւցած.
Զգաց պահանջքը երգին ու ինքնիրեն, ձայնով ցած,
Փորձեց չափով ըսել այն որ էր իր մէջ անչափ ցաւ...:

Բայց չըկրցաւ, ու խնդրեց որ բարեկամ մը յանուն
Իրեն յայտնէ թէ ինչպէս իր այդ դաւակն անդրանիկ,
Երբոր ծընաւ՝ զինք լըցուց ուրախութեամբ մը անհուն,
Ինչպէս ասկէ ի վեր միշտ անով հըստարտ եղաւ ինք,

Գլտաւ անոր մէջ ինքզինք վերածաղկած ծառ մը նախ,
Ծառ մը յետոյ պտղալից, խորհրդակիր, շքառատ,
Եւ թէ ինչպէս՝ երբ հիմա պառկեցաւ ծառն այդ չքնաղ՝

Ինք, կրկնըւած անոր մէջ, էր կրկնապէս յուսահատ,
Կարծես ըլլար մէկի տեղ երկու հոգի շանթահար,
Իր հայրութեան հետ կարծես որբութեան ցաւն ալ զգար...:

DEUTSCH 402

Im Unterricht der deutschen
Sprache spielen sich folgende
Verhältnisse ab:
1. Die Sprache ist ein
Mittel der Kommunikation.

2. Die Sprache ist ein
Mittel der **7.** Kommunikation.
3. Die Sprache ist ein
Mittel der Kommunikation.

4. Die Sprache ist ein
Mittel der Kommunikation.
5. Die Sprache ist ein
Mittel der Kommunikation.

6. Die Sprache ist ein
Mittel der Kommunikation.
7. Die Sprache ist ein
Mittel der Kommunikation.

NOTES

1. The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem. It is shown that the problem is of great importance in the theory of the atom.

2. The second part of the paper is devoted to a detailed discussion of the problem. It is shown that the problem is of great importance in the theory of the atom.

3. The third part of the paper is devoted to a detailed discussion of the problem. It is shown that the problem is of great importance in the theory of the atom.

4. The fourth part of the paper is devoted to a detailed discussion of the problem. It is shown that the problem is of great importance in the theory of the atom.

ՍԻՐՈՅ ԿՈՉ

Եւ հեռաձայնը անթել
Ինձ լուր բերաւ թէ հեռուն՝
Ամազոնի ափերուն,
Կին մը կ'ուզէ զիս սիրել...

Լուրը բերող ալիքներն
Ես գգուեցի յուզումով.
«— Իրա՞ւ, եղա՞ք իրեն քով,
Ի՞նչ մոյնք ու աչք ան ունէր...»:

Բայց ալիքները չըսին
Ուրիշ ոչինչ, ո՛չ մէկ բառ...
Ու չեմ գիտեր ես իսպառ՝

Ճակատագիրն էակին
Որ խեղճ, մինակ էր ա'յնքան՝
Զիս կանչելու աստիճան...:

ԵՐԳԵՆՔ, ԵՐԳԵՆՔ

Երգենք, երգենք վերստին
Ձեռն հոլանի, կատարեալ
Այդ դեռահաս մարմինին
Որ մեզ տըլաւ թրթըռալ։

Ով փափաքդ իմ, երազդ իմ,
Կարծես վաղուց ա՛լ թմրած
Եւ որոնց հետ ես կ'ապրիմ
Իբր դամբանի մը մէջ բաց։

Ձեռն այդ՝ ամբողջ էր շընորհ
Բայց շընորհքէն կը բըխէր
Եռանդ ու խանդ և անոր
Կ'ըլլար ոտքին շուրջ թեւեր,

Հին աստուծոյ մը պզտիկ
Թեւերն անոր ոտքին շուրջ
Որոնցմով ա՛հ թէ երկինք
Ձը դառնար ալ, լուռ ու լուրջ ...

ՏՈՒՐ ՔՈՒ...

Տուր քու նայուածքը՝ ինծի,
Զայն սրտիս մէջ մըխըրճէ.
Բռնեմ ձեռքերդ՝ որպէս զի
Զանցնի արեւը ինձմէ . . . :

Արեւ, անձրեւ՝ միասին,
Ծիածանով թաթաւուն,
Վըրաս կարծես կը հոսին
Երբ կը նայիս ինծի դուն . . .

Երկի՞նք է բայց՝ թէ անդունդ,
Հոգիիս թո՞յն՝ թէ սընունդ
Նայուածքիդ մէջ կը ջամբես . . .

Օհ, այս կասկածն անիծեալ .
Զեռքերըս թող . . . : Կ'ուզեմ ես
Գրկել հոգիդ, մարմինդ ալ . . . :

ԹԷ ՊԱՏԱՅԵՐ

Թէ պատահէր որ նորէն դուռըս՝ մեղմիւ զարնըէր
Այս առաւօտ, քիչ յետոյ, վայրկեանէ մը, ահ, հիմա ...
Ու սրտատրտի պատասխան տայի ... Է, ահ, անիկա՝
Արքեհատակ, վարանոտ, ներս գալով զիս բարեւէր ... ,

Ինչպէս յանկարծ վեր թըռած՝ պիտի ձեռքէն բռնէի
Եւ պահ մը լուռ կենայի պիտի՝ դէմքին նայելով,
Նայուածքիս մէջ այնքան սէր, այնքան ըղձանք ու դորով՝
Որ դանդաշէր պիտի ան, իբր հեղեղէ մը լոյսի ...

— Կ'սպասէի քեզ, եկուր, եկուր, եկուր, քովս եկուր ...
Դուն գիտէիր, այնպես չէ՞, որ անցեալ օր, խենդի պէս,
Երկարօրէն, քաղցրօրէն՝ մեկնումէդ վերջ լացի ես ...

Թող որ ըղքեղ համբուրեմ, ճակտիս՝ ճակատըդ մաքուր,
Աչքիս վրայ աչքդ ու կուրծքիս դէմ մեղմիւ կուրծքդ բռնած
Եւ այդչափ մօտ՝ երազեմ քեզ նորէն լուռ, երկիւղած ...

ԶԵՌՔԻ ՄԸ

Օ՛հ, այն դիշեր, այն դիշեր... Մութը ի՛նչ մեծ բարեկամ
Մ'ինծի եղաւ ու ներեց համարձակիլ ու պնդել...
Ի՛նչպէս աշխարհն ատեն վերջ դեռ իր բարիքը կ'զգամ,
Զայն կը տեսնեմ՝ մեր վրայ նետուած զերդ քօղ մը անթել...

Դուն քովս էիր ու ծունկիդ վրայ թաղուած քու ձեռքիդ
Ձեռքըս դըպաւ, դիպուածով թէ ոչ կամաւ, չեմ գիտեր...
Զքաշեցիր դուն զայն ետ և յանկարծ լոյս մը վրճիտ
Հողիւս մէջ լխեցաւ ու իր հետ տենչ մ'անհամբեր...

Ձեռքըս մնաց ձեռքիդ քով ու զայն զգուեց մեղմաբար,
Մատներէդ վեր սահեցաւ ու թաղուեցա՛ւ ավիդ մէջ
Եւ դաստակիդ սահմանին վըրայ կեցա՛ւ անհամբեր...

Կը մեծնար դողըս տակաւ ու կը ցնցէր զիս անվերջ
Երբ յամբօրէն, մութին մէջ, մօտեցուցի շրթունքիս
Ձեռքն որ յետոյ փախչելով պիտի ճմլէր, ճզմէ՛ր զիս...

ՈՎ ՍԻՐԵԼԻՈՅՍ...

Ո՛վ սիրելւոյս շրթունքներ ձեզի կ'ըզամ հացի պէս,
Թարմ հացի պէս որ դուրսէն
Կարմիր ու կարծր ու ողորկ,
Մէջը կակուղ է և տաք...

Տենչանքըս դուք էիք լոկ և կարծեցի թէ պիտի
Յագեցընէք անօթութիւնըս ամբողջ,
Մինչդեռ կ'ըզամ ես զայն ձեզմով աւելցած,
Կ'ըզամ թէ ան թեւերուս չափ է լայնցեր,
Եւ խորացեր՝ սրտիս չափ,
Թէ ծունկերս իսկ դողդըղաւով կը ցանկան
Դէմի ծունկերն համբուրել
Եւ աչքերըս աչքերուն
Մէջէն կ'ուզեն հասնիլ մինչեւ իր հոգին...

Ո՛վ շրթունքներ, ձեզ կը բռնեմ շրթներով
Եւ կը հալիք դուք կարծես,
Կը կարծրանաք
Ու փոխն ի փոխ ձեզի հետ
Հոգի կ'առնէ, կը մարի սիրտս հիմա
Յոյսովը մեծ, ամբողջական կոչունքին:

Բայց թող ըլլա՛յ ամենաճոխ ա՛յդ խնջո՛յքն,
 Ամենաթունդ գինիներով ոռոգուած,
 Ըլլա՛մ ցը՛յագ ամէն բանով կշտացած,
 Ըլլամ յանհունս երախտապարտ տըւողին...
 Ով շըթունքներ, կը հարցընեմ միշտ վերջէն՝
 Թէ ան եղա՞ւ ձեզի արժանի
 Եւ թէ արդեօք չըմընա՞ց
 Անհունորէն նուրբ ու խոր
 Վայելք մը ձեր վըրայ
 Զոր կը դառնամ ամէն բանէ վերջ նորէն,
 Խոնարհութեամբ, քաղցրութեամբ
 Զեղմէ նորէն սլահանջել... :

ԻՆՉՈՒ ԸՍԵԼ ԲԱՌԵՐՆ ...

Ինչո՞ւ ըսել բառերն որ մեզ կը բաժնեն,
Միացնող բառերն ի՞նչու չըսել լոկ...
Այս երեկոն այնպէս քաղցր է ապաքէն,
Այնպէս ամէն բան յարդարուած խընամօք,
Սենեակիդ մէջ որ կը նայի ծաղկանց վրայ,
Ու հով մը հոն այնքան անուշ կը փչէ
Ու թուղթերուն հետ մեղմօրէն կը խաղայ՝
Որ կը տխրիմ մըտածելով թէ զուցէ
Պիտի թողունք անդարձ անցնիլ այս վայրկեանն
Եւ թէ ի զուր պիտի ապրած ըլլանք զայն
Երբ կրնայինք մենք միասին և ուժգին
Զայն գրկելով միանալ մէջն իր գրկին...

Ե.

Քեզի չափ՝ ո՛չ մէկ էակ
 Պահ մը եղաւ գեղեցիկ,
 Կամ ինձ համար էր մինակ,
 Իմ աչքերուս հիացիկ

Որ դուն այդպէս երեւցար...
 Աւելի լաւ, կ'ըսէի
 Եթէ այդ լոյսը պայծառ
 Միայն իմ վրաս կը ծագի.

Բայց հիմա որ ես լերան
 Մէկ կողմըն եմ, դուն միւս կողմ
 Եւ երկուքս ալ մեր վրան
 Կ'զգանք իր բռն անողորմ՝

Կը փնտրուեմ շուրջըս մերթ
 Մէկն որ ինձի պէս հեռուանց
 Քու ջինջ մարմինդ ու աչքերդ
 Ըլլար հոգւովս իր ծածկած,

Մէկն որ պաշտած ըլլար քեզ
 Եւ միասին ես ու ինք,
 Մեր մեծ սիրոյն հըրակէզ
 Մոխրակոյտը խառնէինք...

ԵՐԿՈՒ ՊԵՐՉ ԷԱԿ ...

Երկու պերճ էակ՝ օհ, տարիներով
Իրարմէ հեռու, բայց իմ սրտիս մէջ
Մօտեցած հիմա, եկած քովէ քով
Մընացած միշտ թարմ, զիս կանչող անվերջ...

Երկու պերճ էակ, աւելի քան ինչ
Որ մըտածեցի, ափսոս, այն ատեն
— Ու չըսի երբեք — իրենց քաղցր ու ջինջ
Դէմքին ու աչքին, իրենց հոյաշէն

Ճապուկ հասակին և երկուքին ալ
Սիրազեղ, սիրող հոգիին համար...
Երկու պերճ էակ... և ի՞նչպէս մոռնալ

Թէ սիրտըս առնել իրենցմէ կրնար
Այնքան սէր, զորով ու բարիք՝ որքան
Մերթ անապատին ամպերը կուտան...

1942

ՊԻՏԻ ԳՈՀԱՆԱՄ...

Պիտի գոհանամ, զիտէ՞ք, դո՛ւն և դո՛ւն,
Նայուածքովը ձեր աղուոր աչքերուն...

Նայուածքովը նուրբ, իմ վըրաս հոսող,
Ո՛ւր ըստուերի հետ կայ և պուտ մը շող...

Զարմանքը ձերին, կասկածը գուցէ
Պիտի ակամայ հոն նախ թափանցէ...

Բայց պիտի այնքան զսպըւած գորով
Դանէք աչքիս մէջ՝ խառն հիացքով,

Որ կասկածն իսկոյն փարատի պիտի,
Խաւարը ամբողջ վերածուի լոյսի...

.

Պիտի գոհանամ, զիտէ՞ք, դո՛ւն և դո՛ւն,
Նայուածքովը ձեր աղուոր աչքերուն...

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Առաւօտուն անցայ քու տանդ առջեւէն
Եւ տեսայ լոյսն որ անոր վրայ կը խաղար
Թեթեւ ու ջինջ, տըղու մը պէս սիրահար,
Ու գորոված՝ անոր ըսի գաղտնօրէն.

— Ով ազատ լոյս, երբ իր փեղկէն, քիչ յետոյ,
Բացուած թէ ոչ, դուն ներս խուժես խենդի պէս.
Երբ կիսարթուն ու կիսամերկ հոն գտնես
Ան որուն չեմ ըսած դեռ խօսք մը սիրոյ,

Լոյս, բարի լոյս, նայուածքս տար քեզի հետ
Եւ մօտեցուր իր հոլանի շընորհին,
Զայն լիացուր ու սարսուացուր տարփադին,

Այդքան միայն.... Թող չգիտնայ ան յաւէտ
Պատճառը զինք յուզող անուշ խռովքին
Եւ թէ ի՞նչու յանկարծ աչքերը կ'այրին....

ԶԻՒՆԸ

Օ՜հ, հանդիպումըս քեզի, ձիւնին ներքեւ, այն զիշեր,
թեթեւ ու լուռ՝ երկինքէն իջնող ձիւնին, հարսի պէս...
Տարի մ'ամբողջ ես փախեր էի քեզմէ, քեզ սիրեր,
նւ միայն ձիւնը հիմա զիս կը մըղէր դէպի քեզ...

Որքա՛ն դորով, ըզմայլանք, արդահատանք ու տեղչանք
Քեզի համար տակաւի՛ն հողիիս մէջ ունէի.
Որքա՛ն հրճուանք խաբուսիկ և իրական սառապանք՝
Արթնութեան մէջ ու քունի քեզմէ եկած էր ինծի...:

Եւ հիմա դո՛ւն էիր, դո՛ւն, որ ձիւնին տակ, ինծի հետ
կը խօսէիր շունչ շունչի, ու կուտայիր ինձ վաղուան
Յոյսը դարուն երկընքին, պարտէղներուն ծաղկաւէտ...:

— Եւ դողալով դացի տուն...: Բայց իրօք դո՛ւն էիր ան.
Զայնդ ու խոստումըդ ի՛նչպէս ըղքեղ տարբեր կ'ընէին.
Ստուգութեան մէջ ի՛նչպէս կ'որոնէի յոյսըս հին...:

ԱՆ ԿԸ ԺՊՏԻ ...

Ան կը ժպտի՜ անկասկած,
Ու սիրտս աշնպէս կը տաքնայ՝
Ինչպէս ձիւնին մէջն ինկած
Տըղեկ մ'իւր տան սեմին վրայ ...

Գիտեմ ի՛նչու ան կը ժպտի,
Ես անցեալ օր, վախճալով
Իրեն համար յայտնեցի
Քիչ մ'զմայլանք ու գորով,

Քիչ մը միայն, օհ, աւելին
Կարելի չէր ու պէտք չէր,
Թէեւ երկրի վըրայ չըլլայ
Իմ սիրոյս չափ մաքուր սէր...

Թող ժպտի ան, ի՛նչ լաւ է,
Հոգին թող դայ ժպտին մէջ
Ու իմ հոգիս թող իրմէ
Ընդունի լոյս մը անվերջ...

ԿԱՐՄԻՐ ԳԼՈՒԽԴ...

Կարմիր գլուխդ որ ուսիս վրայ
Ու փոսին մէջ թեւիս տակաւ
Կ'իյնայ, ինկաւ,
Տըխուր տեսիլքն ինծի կուտայ
Կոտրած ծաղկի
Մ'որ կոթունին վրայ կը հակի...

Արցունքդ անոր ցօղն է, սահող,
Հատիկ-հատիկ, բաժակէն դուրս...
Շունչդ զըմուռս
Կ'ելլէ մինչեւ ծիրանեշող
Մաղերէդ վեր
Կարծես կըրակ մը կուրծքդ ալրէր...

Մինակ էիր երբ քեզ տեսայ...
Գուցէ ոչ ոք քեզ չըսիրեց,
Ու դէմքդ յեց
Հիմա թեւիս՝ դէմքիս վրայ
Կը փնտըռէ
Շող մը շինուած գութէ, սէրէ...

ԻՄ ՍԵՆԵԱԿՍ Է ...

Իմ սենեակս է լեցուն բորումներովդ, հողիս,
կամ իմ ռնգունքս եհ, ուղեղս է ամբողջ
Յագեցած անով, և երբ կը ծագիս
Մըտածումիս մէջ քու նորաբողբոջ

Մարմնոյդ ըզգլխիչ տեսիլքովը, հոս՝
Ոյս չորս պատին մէջ խուցիս բախտաւոր,
Երբոր հայելին վըկայ պերճախօս
Կ'ըսէ թէ տեսաւ մերկութիւնդ աղուոր,

Երբ առարկաներն ալ բոլոր կուգան
Ինծի մի առ մի պատմել թէ զիտեն
Ողղբերուդ, կուրծքիդ շողն անդիական
Եւ շրթունքներուդ ծաղիկն հըրեղէն...

Ոյն ատեն իբրեւ թէ ըլլար մատուռ
Մը սենեակըս ու ես՝ քահանայ մ'այնտեղ
Կ'ըսեմ անձկազին պատարագ մը լուռ
Շնչելով մարմնոյդ խունկը յորդապելը...

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Այն ճամբուն վրայ ուրտեղ առաու, իրիկուն
Ես կ'սպասեմ երանասիրիւն իր անցքին,
Կը հանդիպիմ լոյսին իր սեւ աչքերուն,
Ու կը դողամ սարսուռով մը հեշտողին...

Կ'անցնի կ'երթայ... Ես՝ լուռ մութին կը դառնամ
Հալածուելով այն անտարբեր նայուածքէն,
Անով կուլամ ու կը ժպտիմ բիւր անդամ,
Անով կ'երդեմ ինչպէս սուգի մէջ կ'երգեն...

Այսպէս մընամ պիտի, ո՛վ Տէր, յաւիտեան
Գեանէն դացող կարծես մըջիւնն աննշմար
Որ կ'ըսպասէ վերէն ինկած բարութեան
Չբանքներուն՝ զոր կը ժողվէ գաղտնաբար...

Կուգայ մահը... Բայց զերդ մըջիւնն հողին տակ,
Ինծի ալ, Տէր, գէթ այս շընորհն ընէիր
Որ տանէի փըսոր մը քաղցր յիշատակ,
Հողին ներքեւ, այս օրերէն օրհնածիր...

ԶՄՊԱՌԵՑԻ ՏԱԿԱԻՆ

Զստլառեցի տակաւին
Հինգ տարի վերջ, հիշեց, ով Տէր,
Ոչ դառնութիւնն այս ցաւին

Ոչ ալ հրճուանքն առաջին
Երբ ունէի յոյսը դեռ
Սիրոյս սիրով դրկումին:

Մութ գիշերներ կը տեսնեմ
Լուսափայլ դէմքը անոր
Որ, ա՛լ մեռած է այսօր,

Եւ կը դանեմ աչքիս դէմ
Նորի պէս՝ յոյսն անցեալի,
Մինչեւ ցաւի ան փոխուի...

ԵՐԷԿՐ ...

«Երէկը չի կրնար վաղն ըլլալ նորէն» ըսիր դուն,
Թերեւս զղջմամբ մը պղտիկ, դո՛ւն որ երէկ խօշ սիրոյս
Ամբողջական ժայթքումին առջեւ տըւեր էիր խոյս
Թոյն ընելով վայելած յոյսի հրճուանքըս անհուն:

Հիմա վաղն է ու արդէն երէկն ինծի կը թըւի
Քիչ մը օտար, հեռաւոր... Ես զիս այնտեղ կը գտնեմ
Ուրիշ նայուածք՝ նայուածքիդ, ուրիշ ականջ՝ ձայնիդ դէմ,
Եւ քեզ պատկեր մը իրրեւ անհետացած երազի...

Փոթորկէն վերջ երբ ծըռած կը մընար տունկը մատաղ,
Դուն մեղմիւ վեր առիր զայն, գըրիր նեցուկ մը անոր
Եւ ցուցուցիր ապագան արեւներովը իր նոր:

Բայց անցեալի հեղեղէն՝ կը պահէ սիրտըս խաղաղ
Ողողումին յուշն անուշ, ու կը խորհիմ թէ ի՞նչպէս
Յօժարակամ անոր մէջ խեղդըւէի պիտի ես...

ԱՅՈՒ, ԳԻՏԵՄ ...

Այո, գիտեմ որ եթէ
Դուն քիչ մը զիս սիրէիր,
եթէ կապանքն երկաթէ
Թիապարտի տանջակիր

Կտրէիր մէկ հարուածով,
եթէ փոխան խըլելու
Յանած յոյսերդ՝ անոնց քո /
Դայիր վռուիլ իբր առու,

Ես այս գիշեր զիս ամբողջ
Պիտի քեզմով դանէի,
Քեզմով ամբողջ ու առողջ...

Մինչ հիմա, տես կը սլայթի
Վէրքըս նորէն... օհ, ի՞նչպէս
Յաւիդ տոկամ պիտի ես...

1925

ԿԸ ՅԻՇԵՄ

Կը յիշեմ տեղն ու վայրկեանն՝ երբ փողոցին մէջ մթնաղ
 Հանդիպեցայ ես քեզի, ու կանգ առի, ու դուն ալ,
 Եւ ուղեցիր՝ բարութեամբ՝ ինծի լըսել, հետըս զալ
 Թեթեւաքայլ... Եւ յանկարծ սենեակիս մէջ լուսաշող
 Տեսայ որ ալ աւելի էիր աղուոր ու պղտիկ,
 Աւելի քաղցր ու փափուկ՝ քան նշմարուած մութին մէջ...
 Տըւիր շըթունքըդ ինծի, և գինովցած, հիացիկ՝
 Ձէի գիտեր քեզ դիտեմ թէ համբուրեմ... Ու անվերջ
 Կը դնէի երեսիդ վրայ երեսս, ու նորէն
 Կը բռնէի քեզ հեռու և աչուքներըս տակաւ
 Կը լեցուէին արցունքով ու ժըպիտով մ'ալ անբաւ,
 Ու կ'ուզէի թեւերուս մէջ քեզ սեղմել ու ժգնորէն,
 Բայց կ'ուզէի ալ այս պահն յաւերժացնել... Ու աշխատէս
 Սիրոյ ծովուն մէջ հեշտիւ ընկլուզեցայ, մեռայ ես...
 Մինչեւ, մինչեւ որ յանկարծ աչքըս բացի վերստին,
 Քեզ քաղցրութեամբ դիտեցի, համբուրեցի սրբութեամբ,
 Ու զերդ ալիք մը հանդարտ՝ յաջորդած խենդ ալիքին,
 Սէրն օրրեց զիս իր ծովուն ու երկինքին մէջ անամպ...

Ով դուն, ով դուն, կը յիշե՞ս, երբ կանգ առի, ու դուն ալ
 Եւ ուղեցիր՝ բարութեամբ՝ ինծի լըսել, հետըս զալ,
 Երբ քեզ աշխատէս, օ՛հ, աշխատէս սիրել ընդմիշտ ու խտեցի...
 Եւ դուն դարձար փողոցին, շըրջմուլիկ հուր փողոցի...

ՔԵԶ ՎԵՐՋԱՊԷՍ ...

Քեզ վերջապէս այս գիշեր անցեալին մէջ կը թաղեմ,
Տարի մ'առաջ այս ատեն այսպէս չէիր տպկաւին:
Երբ քիչ առաջ դիպուածով յանկարծ եկանք դէմ առ դէմ,
Կը սիրէի դեռ ըղբեղ, կը սիրէի սէրը հին...:

Բայց յուզուեցանք երկուստեք ու կարծես դուն՝ աւերի,
Եւ այդ վայրկեանը հիմա զիս կը թողու երազուն...
Անցեալին մէջ սիրողն ալ, յուզուողն ալ միշտ ես էի.
Կրնա՞յ ըլլալ որ հիմա զայն յիշելով ցաւիս դուն...:

Որչափ փոխուած ես սակայն, հիմա ոչինչ ալ բեղմէ
Վեր ցատքելու համար միշտ, հոգիիս խորը կ'իջնէ,
Ոչ քաղցրութիւնը դէմքիդ, ոչ ձայնըդ թաւ ու վճիտ...

Քեզ տեսնելով թաղեցի վերջապէս սէրս այս գիշեր...
Բայց կ'ուզէի որ ինծի դուն կամ թէ մէկը ըսէր՝
Թէ հին արեւը սիրոյս լուսաւորեց քու հոգիդ...:

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սիրտս այս գիշեր կը կանչէ իր մեռելները բոլոր...
Մեռելապահ քընացած, Յիշողութիւն, բահըդ առ
Եւ բաց ամէն դամբաններն, Ես հանդարտ եմ, զօրաւոր,
Ու ժանտագոյն տեսիլն ալ զիս վախցնել չի կրնար... :

Գիտես, չըկան ալ հիմա այն հոգիները աղուոր
Որ իմ հոգիս էին հոս, և մարմինները պայծառ
Որոնց համար կուտայի իմ կեանքս ես՝ օհ, այսօր
Իրենք իրենց մէջ լուծուած, գերեզմանուած են ի սպառ... :

Յիշողութիւն, քեզ ի՞նչ փոյթ եթէ զանոնք մի առ մի
Գիրկըս կ'առնեմ այս գիշեր, կը համբուրեմ, կը գգուեմ
Ու խենդի պէս, ուժգնօրէն, ես կը սեղմեմ կուրծքիս դէմ... :

Յիմար ծերուկ, դուն կուլաս անոնց շընորհն երբեմնի,
Ու չես գիտեր՝ թէ կ'ուզեմ ես յանձնըւիլ այս սոսկման,
Նախընտրելով զայն վախին ամալութեան, լըռութեան... :

ԶԱՅՆԴ

ԵՍ

Ձայնըդ ունի քաղցրութիւնն առտըւան մէջ լեռն ի վար
Իջնող ջուրի մը վըճիտ՝ որ կը ցատկէ քարէ քար . . .
Ես կը տեսնեմ ձայնիդ մէջ աղամանդներ փալփրլուն՝
Զմրութեաներու խառնըւած . . . Ձայնէդ կ'ելլեն բուրամներ
Թարմ ծովընի ու թիւմի և միշտ ջուրի մը յորդուն . . .
Այնքան փափուկ ու թեթեւ՝ ձայնըդ աշխարհն է բռներ . . .

ԱՆ

Ո՛չ ոք երբեք մինչեւ այժմ ինծի խօսած էր այսպէս . . .
Պէ՞տք է հաւտամ կամ պէ՞տք է նոյնիսկ մըտիկ ընեմ ձեզ
Ի լուր ձեր այդ բառերուն կ'զգամ ինքզինքըս սահող
Բըլուրն ի վար՝ ձայնիս հետ, կարծէք ձայնիս հաւեէն . . .
Օ՛հ, մի՛ հըրէք զիս, խնդրեմ . . . Տեսէք ի՞նչպէս քիչ մը դող
Ծընած վախէ, հրճուանքէ, կը խեղդէ ձայնըս արդէն . . .

ԵՍ

Ձայնըդ նըման է հիմա ճիւղերու մէջ բռնըւած
Պղտիկ անուշ թռչունի մ'որ կ'ստոստէ փեարարայ,
Զօր դուն, աւա՛ղ, թռցուցիր պահ մը առաջ քու ծոցէդ .
Բայց հանդարտէ՛, կը դառնայ քեզի քու ձայնդ անվընաս,
Թերե՛ւս, միայն, ստացած նոր հունչ մը խոր, շե՛շտ մը գէթ .

ԱՆ

Ձեր ձայնը՝ տաք անձրեւի՛ մը պէս կ'իջնէ իմ վըրաս . . .

ՅԻՇԱՏԱԿ

Խնչպէս, հողի՛ս, չըզիտցար, դուն չըզիտցար ա՛յն գիշեր՝
թէ լըռութիւնս աւելի քեզ կը սիրէր, կը պաշտէր,
կը ծառայէր քեզ խոնարհ աղախինի մը նըման՝
Քան թէ խօսքերն ամենէն աղաչական, դգուական ...

Հողի՛ս, Խնչպէս դո՛ւ չեղար ձեռքիս վախկոտ հրպուսէն
եւ չըկրցար հասկնալ սիրոյ տաղերը ամէն՝
Ձոր թեւդ ի վար, դաստակիդ ու մատներուդ երկայնքին,
երգիչներու պէս գինով՝ մատներըս լուռ կ'երգէին...

Հառաչ մը մերթ կը թըռէր՝ անդըռպելի՝ հողիէս.
Այդ հառաչին տակ Խնչպէս դուն չըզիտցար դադտնապէս
կուտակուող ծովը սիրոյ և տենչանքին և անհո՛ւն
Գորովին ալ՝ որ կարծես խաղաղ ծոցն էր այդ ծովուն...

Կը հարցընեմ ու գիտեմ թէ ճիգս ու ցաւս ե՞ն ունայն...
Յանցանք չունիս դուն բընաւ, յանցաւոր ե՛ս եմ միայն...
Պէտք էր խօսիլ, բառերով պէտք էր հըրել ու բանալ
Կիսաբաց դուռը աչքիդ ու շրթներուդ, սրտի՛դ ալ...

Զունի՛ անցեալը դարման, և դուն անցեալ ես արդէն,
Ո՛վ դուն՝ որուն ա՛յն գիշեր թեւին, ծունդին հըպումէն
Յոյսըս թեւերն իր բացաւ ու հազիւ պահ մը թըռած,
Պայթեցաւ սիրտը պզտիկ, ինկա՛ւ հողին վրայ յանկարծ...

Դուն անցեա՛լ ես, բայց ի՛նչպէս յաւիտեան վէրքն է ներկայ,
Զոր գոցուած դուռն ա՛յն գիշեր՝ սրտիս, մտքիս դեռ կուտայ.
Նաւաբեկեալ մըն եմ ես, դուն փարոսն որ մարեցաւ,
Կամ ես՝ փարոս մշտավառ, դուն՝ հեռացա՛ծ դիւթանաւ...

ԵՐԲ ՅԻՇԱՏԱԿԴ

Երբ յիշատակդ հոգիիս մէջ կը ծընի՝
Կ'զգամ որ դեռ և էն շատ քեզ կը սիրեմ.
Մըթագնեցիր դուն իմ օրերս արմենի,
Կ'ուզեմ սակայն աչքըս դոցել աչքիդ դէմ:

Կ'ուզեմ վերջին ժամուս մեղմիւ ըսել քեզ
Թէ լեցուցիր իմ ամբողջ սիրտըս քեզմով,
Թէ այդ բախտին առջեւ ծըռած լուռ ու հեղ՝
Կ'ուզեմ իյնալ միայն քեզմով դեռ գինով . . .

Ժամանակով և միջոցով անշատուած
Քեզմէ յետոյ որչափ դգուանք ու հարուած
Դեռ կրեցի . . . բայց երբ հոգւոյս մէջ ծորի

Մահուան խաւարն, մութ ճամբուն՝ մէջ ինծի ջահ
Պիտի ուզեմ քու յիշատակըդ անմար
Ունենալ հետս, քու յիշատակըդ բարի . . . :

ՀԱԶԱՐՆԵՐՈՒ

Հաղարներու մէջէն մէկն, եղար այն մէկը այսօր
Զոր զգացի թէ սիրել անհունօրէն կրնայի.
Նայուածքդ այնքան էր անուշ, ժըպիտդ այնքան էր աղուոր
Որ բըխեցաւ յանկարծ յոյսն հողիւս մէջ ամայի...

Մաղերդ էին ծոծրակիդ վրայ ուղիղ կտրըւած
Ինչպէս մաղերն Սփինքդին, և դէմքըդ գոյնը ունէր
Յախճապաշույ մը աղնիւ, ու թարթիչներդ աղուաբաց
Կը հոսէին այտերուդ վրայ լուսնի ճաճանչներ...

Ոտքի ելար ու յանկարծ սիրտըս թըռաւ կուրծքիս տակ,
Հատակդ ի՛նչքան էր ճըկուն, ի՛նչքան փափուկ ու հարուստ,
Կ'երթար քալուածքդ ալ՝ ինչպէս կուտայ երազ մը փախուստ...

Ու հեռացար, շա՛տ անուշ, շա՛տ դեղեցիկ, շա՛տ յստակ,
Մըթընցնելով, պարտիւղով սըրահն ամբողջ քեզի հետ,
Շընորհներուդ բազմութեամբ լեցընելով զիս յաւէտ...

ՎԱՅՐԻ ԾԱՂԻԿ

Վայրի ծաղի՛կ, բայց ի՞նչպէս
Արեւն ու ծովն ալ վըրադ
Դողացեր են ու ըզքեզ՝
Մայրիկիդ հետ խանդակաթ

Գողանքներով են ծածկեր...
Վայրի ծաղիկ, բայց որքան
Թափեր է լոյս երազներ
Աչքերուդ մէջ լուսընկան

Երբոր գիւղիդ երկինքէն
Քեզ կը դիտէր հիացմամբ
Օրրոցիդ մէջ՝ ուր արդէն
Էիր լուսնակ մը անամպ...

Վայրի ծաղի՛կ, քեզ այսօր,
Շըքեզ վարդէ մ'աւելի,
Տենչով մը նոր ու հըզօր
Քաղել, շնչել ուղեցի...

ԿԸ ՄՏԱԾԵՄ...

Կը մըտածեմ . . . եթէ դիտնար,
եթէ ըսած ես ըլլայի,
թէ ինք ինչ է ինծի համար,
Ան զիս թերեւս սիրէր պիտի . . .

Որքան ալ դեռ անխորձ, անդէտ,
Այդ պատճառաւ ալ մանաւանդ,
Պիտի ըլլար ան ինծի հետ
Սիրայօժար ու սրտեռանդ . . .

Եւ յանցանքն իմս է միմիայն՝
եթէ հիմա իր շըլացման,
Իր ըսպասման վըրայ ինկաւ

Մոխիր մը գորշ, մըշուշ մը պաղ
Եւ զիս ըրաւ իրեն օտար . . .

.

ՄԵՂՈՒ

Թիէեւ խալթոցն ալդ մընաց հողիւս մէջ, ու հողիս
կը կսկըծայ ու կ'ուռի ու կը հեծեմ իր ցաւէն,
Բայց չըմեռա՛ւ մեղունն (Տէ՛ր, ողջ պահէ զայն, մեռցուր զիս),
Կը թըռի՛ շուրջս ու թեւերն իր միշտ ոսկի կը մաղեն... :

... Մենք վերստին դէմ դիմաց եկանք այսօր, ու մէկտեղ
Խօսակցեցանք, խնդացի՛նք անդամ՝ անհող, անտարբեր.
Մոռցե՛ր էինք ես իմ ցաւս, ինք իր հարուածը անմեղ.
Երէկը չէ՛ր մեր միջեւ ա՛լ իր ստուերն երկարէր... :

Հողիւ, լոյսովը ինչպէս փայլատակման մը տըկար,
Կը տեսնէի մերթ ըզմեղ այնտեղ, հեռուն ծովուն մօտ,
Զինք՝ այնքան քաղցր ու աշխոյժ, զիս՝ ըզմայլուն՝ ու երկչոտ,

Զեռքի սեղմում մը հանդարտ, սակայն թողած մենք իրար՝
Սիրտըս կ'զգա՛մ մերթ լուսցող, մերթ մըթընցող իր հուրով,
Իրմէ հեռու՝ կը գտնեմ միշտ աւելի զիս իր քով... :

ԱՆՕԳՈՒՏ ԶՂՋՈՒՄԸ

Ո՛վ տարակոյսը — պաշտելի՞ թէ տխմար —
Սնկարելի անմեղութեանըդ վըրայ,
Սեմիդ առջեւ կեցընելու զիս համար
Երազելու ներսը անոր անվըկայ

Քողամերկումն արիւիւտայլ մարմինիդ,
... վերադարձիս երկար ճամբէն ամայի
Դեռ կը կարծեմ տեսնել հասակըդ վըտիս
Ու կը խորհիմ թէ բերնիդ վրայ կրնայի

Դընել համբոյսը շրթունքիս վերաւոր,
Թէ կրնայի թեւերուն մէջ մայրօրէն,
Տարփողօրէն ըզքեղ օրրել մինչեւ որ
Սեղմած զուխդ կուրծքիս վըրայ ու խորէն

Երախտիքով բըխած ժպտով մ'աչքիդ մէջ
Սրբեցնելէ ետք զիս շունչիդ տաք բոյրով՝
Հսկէր խոհուն տենչանքիս լոյսը անշէջ
Հեշտավաստակ քունիդ վըրայ անխըռով ... :

ՍԷՐ

Կը գոհանամ, միայն տուր,
Տուր փըշրանքներն անցեալի,
Անհարազատ, անմաքուր
Եւ հազիւ թէ սիրելի... :

Յանկարծակի արիւնիս
Մէջ մտնէ բոց մը միայն,
Եւ երազին մէջ՝ հոգիս,
Ու մեծցընէ, պատուէ զայն... :

Կը գոհանամ, տուր, Աստուած,
Միակ հեշտանքը մեղքին,
Որ դառնութեան իսկ փոխուած՝
Կ'սփոփէ սիրտն ու հոգին... :

Օրէնքըդ այս է, ով Տէր. —
Երազ ու տենդ. վերացում.
Խենդութիւն, սէր՝ կամ ոչ-սէր,
Եւ գլխիվալը միշտ անկում... :

ԼՈՒՍՆԻ ԳԻՇԵՐ ...

Լուսնի գիշեր մը կ'երգէր
Մարդն անծանօթ ու անտես...
Բաց դաշտին մէջ, տանըս մօտ,
Ձայնով մը տաք, յորդաբուխ,
Խենդեցածի՛ պէս, ազատ՝
Սիրոյ ցաւ մը ան կ'երգէր
Հեռանալով քայլ առ քայլ...

Գիշերն հանդարտ էր ու լուռ
Ջոր մարդն ա, յդպէս կը յուզէր...
Ես, սենեակիս մէջը մութ
Պատուհանիս առջեւ բաց
Կը լեցուէի քիչ առ քիչ
Վայրի ցաւովը խորունկ
Այդ վայրի երգն երգողին
Ու կ'ըսէի մտովին.

— «Իրեն այս բաց դաշտն է պէտք
Որպէսզի սէրն իր գոռայ
Եւ ըսիւփուի, թեթեւնայ...
Մինչ ես իմ ցաւըս խորունկ
Գոց տեղերու մէջ հազիւ
Մըմնջածայն եմ երգած
Ու թեթեւցած չեմ բընաւ...»

Ու կ'երթար մարդն երգելով,
Ու երանի, երանի՛
Ես կուտայի այժմ իրեն՝
Որ դաշտը բաց ու լուսինն
Ու հեռաւոր աստղերն ալ
Բռնած վըկայ իր սէրին...

ԱՄԱՌ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿ

Ա.

Ամառուան օր մը ինչպէս, իրիկուան մօտ կը ժողովէ
Ըսպասուանալից փոթորիկ մ'հորիզոնին վըրայ սեւ՝
Կը մթնէ օրը կեանքիս զայրոյթով մը սեպածեւ —
Ճիւղալին ուրուական մենութենէ ու ցաւէ

Ծընած, մեծցած, տորումած, ու ճզմող զուխս իր ներքեւ...
Քեզ կակղելու համար՝ զուր ծըխեցի խունկ ու հալուէ,
Քու քարեղէն նայուածքիդ առջեւ, ով Տէր, ով Եահվէ,
Ով Կոյր ու Խուլ, ով դուն Հայրը խորթացած... Զուր պարզեւ

Անմեղութիւնս քեզ տըւի. ինծի նորէն մերժեցիր
Ինչ որ ամէն էակի հոս վայելքն է անարգել.
Զիս ուղեցիր միս մինակ, դաժանօրէն բանտարկել

Բոցերուն մէջ Տենչանքիս... Ըսպասումիս անձանձիր
Զի բացուեցաւ ահ ոչ մէկ, և ոչ մէկ դուռ հիւրընկալ...
— Ու գիտեմ թէ չի կրնար դուռը երբեք բացուիլ ալ:

Բ.

Բայց դըղըրդեւ պիտի դամ պատուանդանը ոտքերուդ,
Հեծեծանքիս, բողոքիս շանթերովը դաւադին,
Ինչո՞ւ արտին մէջ՝ հունձքի տաք օրուան մը տաժանքին
Թող չի տուիր որ հասնէր իրկունը դաղջ, ուր Հըռուծ

Իր աչքերէն՝ ողջակէզ ու մարմինէն ալ բադին
Պիտի սիրոյս նուիրէր։ Ի՞նչպէս, ըսէ, ո՞ր ժամուդ
Մէջը ագահ, հիւսեցիր դժնէ կեանքիս թէլը մուծ .
Ո՞ր հուրինեւրդ չարասէր ծընունդիս մէջ զիս պագին . . . :

Սըխալ ճամբուն գիտակից, տրտմածախիծ ուղեւոր,
Միշտ իյնալով, միշտ խաբուած՝ փոսէ ի փոս արդ կ'երթամ,
Հըրէշներէն աւելի պակասաւոր, խեղանդամ,

Արիւնելով վերքով մը՝ յաւիտենի վիրաւոր,
Մըռնչելով մերթ, ահեղ, երկինքն ի վեր անէծքներ,
Որոճալով մերթ ալ վրէժն որ պիտի ձեռքըս զինէր։

Գ.

Ու վըրէժըն իբրեւ օձ մը սողալով կը հասնի
Մաքուր, անմեղ, քընացող հողի մը քով տըղու,
Ու գաղտնաբար անոր մէջ նախ իր շունչը կը հեղու.
Գըգուանքով մը կ'ոլորուի շուրջն հասակին արքենի.

Կը ցոլացնէ իր պատկերն աչուըներուն մէջ աղու,
Կը ծաւալի, կ'ընկրկի, ու հաւասար մերթ գետնի,
Կը բարձրանայ մերթ ալ վեր բազուկներէն հոլանի
Եւ խնկահոտ բերնին մէջ իր թոյնը ժանտ կը թողու . . .

Ով օձակերպ իմ վրէժս, — հողին, մարմինը անոր,
Ս, յն ըսպիտակ, վարդաբոյր, անբիծ, անուշ էակին,
Աներկեւան՝ զոհ ըրէ քու ծարաւիդ ահագին . . .

Ու աղւաներըդ սըրէ անգթութեանց համար նոր.
Անիծապարտ իմ սիրոյս ապըստամբ կուրծքն իր խոցէ
— Ու երկինքին դէմ հանէ լեզուդ ելլող հընոցէ . . .

ՀԱՃՈՅՔԸ

Շատ ուշ, աւաղ, ես գիտցայ ու կը հաւտամ դեռ հաղիւ՝
թէ հաճոյքն է միմիայն, հաճոյքը խոր վայելուած
Որ կ'սփոփէ մեզ կեանքէն իբրեւ ողի մը գըթած՝
Երբ անձնատուր մենք կ'ըլլանք անոր անդիդ՝, անհաշիւ...

Եւ ես հիմա կ'ըմբռնեմ թէ կրնայ մարդը մարդով
Միայն հաճոյքն իր գտնել՝ մերթ յայտնապէս մերթ գաղտնի,
Մըխըրճելով միասին խորն անդնդոց կամ երկնի
Եւ լոկ այդպէս պահ մ'ինքզինքն ըզզայով գոհ, ապահով...

Եւ ալ գիտեմ, թէեւ ուշ, թէ կրնայի գրեթէ միշտ —
Եթէ հաճոյք միմիայն փնտըռէի հոն ուր վիշտ
Քտայ յաճախ — զայն գտնել թեթեւութեամբ, դիւրութեամբ...

Եւ դեռ կրնամ, հակառակ ամէն բանի, դեռ կրնամ
Մացառներէն հաւաքել պղտիկ մորեր քաղցրահամ՝
Միայն թէ, ահ, չի հեծեր, անկիւն մը, սիրտս ապստամբ...

t.

1870

From the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...

From the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...

From the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...

From the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...
the ... of ... to ... of ...

ՆՈՐ ՀԵՐՈՍԸ

Ով իմ Աստուածս, քեզի փառք կուտամ խորէն իմ սրտիս,
Ոչ զիս հըղօր, հանճարեղ
Կամ երջանիկ ընելուդ . . . ոչ, քանզի ինձ կը ժպտիս
Շընորհներուդ երկինքէն, կամ կ'երկարես ձեռքդ ուժեղ
Կեանքի ճամբուս խութերուն և փոսերուն վըրայէն . . .
Ոչ, ով Աստուածս, քեզի փառք
Ինծի տըլած ըլլալուդ համար այս կառքն հըրեղէն,
Խանդավառման, զուտարիւն նըժոյգներով լըծուած կառք,
Կազմ ու պատրաստ ամէն ժամ իմ հիւղակիս զըրան քով,
Որպէսզի շուտ սըլանայ
Արդար դատին ընդառաջ, զայն առանձին չըթողլով
Եւ կենալով, շանթաբորբ, անիրաւին գլխուն վրայ . . .
Զիս անհաշիւ պայքարիլ տալուդ համար, պայքարին
Հըճուանքովը դողահար,
Զիս մըղելով ընդոտնել նըկատումները յետին,
Սրտի կապիրն ու հանգիստն ու բարութիւնն ալ տըկար . . .
Զիս տանելուդ համար որչը փատութեան դաւադիր,
Զրպարտութեան ցանցերէն,
Դիտնալով որ հոն իյնալ, հոն մընալ կայ անյարիր,
Անփառունակ և գուցէ անգիտացուած ամենէն . . .
Օհ, քեզի փառք, Աստուած իմ, այդ շընորհիդ համար մեծ՝
Զոր կը թողուս յիս անանց,
Որմէ յաւէտ կը փախի ծերութիւնն ալ դառնահեծ
Եւ զոր Մահն իսկ պըսակել միայն կրնայ աննախանձ . . . :

ԲԵԳԱՍ

Օր մը յանկարծ զիս առիւր դաւակիդ վրայ ու տարիւր,
Քանի մը քայլ, հաղիւ հաղ...: Մինչ սահելով ինկայ վար՝
Մընաց տըղու սրտիս մէջ, այդ արշաւէն ցաւագար,
Տենչը իրօք սուրալու քեզ հետ դաշտաց մէջ անծիր...:

Եւ թէեւ միշտ աւելի վարանումս՝ ու խոհեմ՝
Ես մերթ ընդ մերթ մօտեցայ քեզի նորէն, ցատկեցի
Վըրադ մեղմիւ, և ամէն անգամ տըւիր դուն ինծի
Քեզմէ տարուած ըլլալու հըրճուանքն ու դողը վըսեմ...:

Եղան, եղան իսկ օրեր — պատրանք, ցընորք էր զուցէ —
Ուր հաւտացի զիս քեզ տէր կամ նոյնացած քեզի հետ,
Այնքան քու վաղքդ ու իմ հեւքս ունէին ճիշդ չափը նոյն...:

Այսպէս, անցանք միասին ոլորտներէ լուսաւէտ,
Առած լեռներ ու ծովեր մեր ոտքին տակ, ո՛վ Բեդաս,
Մինչ կը խեղդէ զիս աւազն և դուն հիմա ա՛լ չկաս...:

1940

ՄՈՒՍԱՅԻՍ ԴԵՄՔՆ...

Մասայիս դէմքն է այս գիշեր տարօրինակ,
Արքահատանք կա, աչքին մէջ քան թէ կըլտակ,
Հեղնութիւնով մը իր պուկունքն են պրկըւած
Եւ ինքնիրեն խօսելու պէս՝ մրմունջ մը ցած
Մերթ կը հանէ ու կը մընայ երբեմըն լուռ
Կարծես կ'ուզէր յաւերժաբար, սպառնալու
Կտարել քընարս ու սիրտ չընէ՛ր բոլորովին,
Հին յուշերով դեռ մեղքընա՛ր իր սիրողին...

Եւ զարմացած՝ ես որ իրեն կ'սպասէի,
Որ, այս գիշեր, ժամագրութեան մ'ինչպէս գաղտնի,
Եկեր էի սիրով, դողով զինք լըսելու,
Իր խտութեան դէմ կը կենամ լուռ և հըլու...

— Կը հասկընամ, ես այսօր գէշ, գէշ ապրեցայ,
Եւ գէշ կ'ապրիմ արդէն շատոնց, չէ՞, ով մուսայ,
Ես ընդունայն կը փըստրեմ միտքս ու հողիս
Մարդոց միջեւ և իրերու, և կ'ուզես զիս
Պատժել ահա՝ ձըգելով զուրկ քու շընորհէդ,
Թոյլ չըտալով որ արբենամ շունչովըդ գէթ...

ԱՌԱՋԻՆ ԾԱՌԸ

Կը շինէի առաջին ծառս այն ատեն
Հակառակ զայն իմ մէջս ամբողջ ըղղալուս
Ոն զարմացուց զիս իր այդքան ճիւղերով,
Հազար անգամ ծառ էր ան:
Ես որ կազմած ամէն ինչս իմ՝
Զիս տերեւոս չէի գիտեր,
Ես ահա շուք կուտայի
Եւ թռչուններ ունէի վրաս:
Կը պահէի աստուածային աւիշըս հոն՝
Սիւնին մէջ որ երկինք կ'երկէր,
Բայց բռնուած իմ արմատէս
Իբրեւ թակարդէ մը բընական:

ԵՐԵՔ ԹՈՉՈՒՆ

Երեք թռչուն թող իր ճամբուն մէջ անոր
Ընկերանան շարունակ
Թող մէկն ըլլայ դրախտահալ մը աղուոր
Ինչպէս որ ինքն է հիմակ:

Եւ թող երկրորդն ըլլայ սոխակ մը պղտիկ
Կապոյտ ու գորշ իր երգով
Մտիկ ընէ թող զայն հոգւով հիացիկ
Սիրտն ըլլայ միշտ հեշտախուով:

Երրորդն ըլլայ թող իր բազկին վրայ թառած
Բազէ մը ժիր, սրաչուի
Որ իր որսին վրայ անվարան, անկասկած
Ճիրանաբաց կը նետուի:

ԵՐԱԶԻ ՍԱՆԴՈՒՂ

Դուն հրնաս զիս ըստփութել
Քիչ մը սիրով՝ մեծ վիշտէն,
Դուն իմ ճամբուս մէջ անել
Դէպի վեր ելքը նորէն...

Ամպերն ի վեր, աւելի
Մինչեւ աստղերը տանող
Պզտիկ սանդուղ երազի,
Մատուցներէդ լուսաշող

Եւ երազի մէջ ինչպէս
Սանդուղներէն կը թռնինք
Այնպէս կ'ելլեմ ես երկինք...

Կ'ելլեմ, կ'իջնեմ հովի պէս
Թեթեւ մը մերթ նայուածքով
Մարմնոյդ վըրայ կ'սեւելով...

1922

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Իմաստութիւն, խենդութեան
Նըման կրնաս դուն ինծի
Ներարկել ուժ անսահման
Թէ հոգիի, թէ մտքի...

Խենդի մը պէս ես կ'ուզեմ
Նետուիլ կեանքի գետին մէջ,
Իր յորձանուտ ալեաց դէմ
Մըղել կռիւ մը անվերջ...

Իմաստութիւն, տուր ինձ հուր
Աստուածային քու հուրէղ,
Դուն զիս ինձմով բռնկցուր...

Երբոր մեռնիմ, ըսեմ գէթ.
— Իմաստութիւնըդ, ով Տէր,
Ես խենդի պէս եմ պաշտեր...

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ

Եւ սակայն պէտք էր բաղձալ, ամէն մարդու պէս, ամէն,
Սեփական տո՛ւն մը պղտիկ շրջապատուած պարտէզով,
Պարտէ՛ղ որուն լուսաստուեր սաղարթուտին ներքեւ զով
Մարդը կրնա՛յ հաւատալ թէ ատուած չէ աշխարհէն . . .

Եւ գետնայարկն այդ տունին պէտք էր սենեա՛կ մը բաղձալ,
Էն ընդարձակը հարկաւ, որ պատերուն վրայ բոլոր
Ըլլար ծեփուած գիրքերով, պատկերներով ալ աղուոր
Որոնց մէջ մարդը կրնայ ինքզինք գրկել, փախչի՛լ ալ . . .

Եւ բաղձալ պէտք էր այնտեղ ներկայութիւն մ'ընտանի,
Փոյթ չէ թէ քիչ մ'աղմըկող ու խանդարող քիչ մը զինք
Որուն հետ մարդը բաժնել կրնայ իր բեռը կեանքի . . .

Եւ եթէ մարդը մոռցաւ այդ բաղձանքները համեստ
Իր տենչերուն մէջտեղ մեծ, իր մեծ ու զուր տենչերուն,
Մարդը կրնայ ,

Կ'ԱՐԹՆՆԱՅԻՐ

Կ'արթննայիր, սիրտ, թարթելով աչուքներդ
Եւ առաքլան լոյսը հաղիւ զգալով,
Լոյսէն առաջ հով մը թեթեւ, մերթ ընդ մերթ
Քունիդ ատեն քեզ գգուեր էր, դարնան հով:

Արթնցար դուն, բայց ինչ որ մէջըդ տեսար
Քեզ նախ վախցուց և ըստիպեց կրեայի
Նըման քաշել դըլուխըդ ներս, ընդ երկար
Մընալ անշարժ փափաքներով, յոյզով լի:

Քեզ ստիպեց ըլլալ զգոյշ, զոհանալ
Սիրոյ էն խեղճ խոտին ծիլով, ցօղով ալ,
Այրիլ ներսէն և դուրսէն սառ ձեւանալ:

Ինչ որ տեսար մէջըդ՝ ի՞նչու քեզ այդպէս
Վախցուց սակայն. անո՞ր համար՝ որ յաւէտ
Ան քեզ մինակ պիտի թողուր քեզի հետ . . .

ԱՂՈՒՈՐ ԲԱՆ...

Աղուոր բան մ'ըլլար
— Պար, նըւաղ, նըկար,
Չեմ յուսար, հոգի —
Որով գրաւուէի:

Նոր բան մը չքնաղ
Որով անսըւաղ
Այս սիրտըս լեցուէր,
Դողար անհամբեր:

Հիացում, յուզում,
Կեանքըս գորշ, տրտում,
Լոյսի փոխէին...

Բայց կրնա՞յ երբեք,
Հոգիս յոգնաբեկ
Գտնել ուժն իր հին...

ՓԱՐԻԶ

Ահա կ'ապրիմ վերստին իմ վերջին օրըս աշտեղ,
Ու կ'ըմբռնեմ թէ ի՞նչպէս ես զինքը դեռ կը սիրեմ,
Մարդարտաշող, կիսասքօղ կը սիրեմ դէմքն իր շքեղ
Ու կը կարծեմ թէ ամբողջ զինք կը սեղմեմ դէմքիս դէմ:

Իր փափկութիւնը իմ կարծր հոգիիս մէջը կ'անցնի՝
Երբ կը սուզուիմ մարդերուն, փողոցներուն մէջ անոր,
Զիս կ'սփոփէ, կը յուզէ կարծես խոստում մը գաղտնի՝
Թէ պիտի տայ իր սիրոյ բովէն ինծի սէր մը նոր...

Եւ երբ դժբախտ կ'ըլլամ հոս ու կը գտնեմ զիս Լքուած,
Երբ այդ պահանջքը սրտիս ու իր խոստումը անվերջ
Կուգան ընդդէմ իրարու՝ զիս ճգմեւով իրենց մէջ,

Ես իրեն չեմ սրտմըտիր, չեմ զգար ոչ մէկ նախանձ
Ուրախութեանն իր համար, իմ վիշտըս չի կրկներ ան
Այլ կը ցրուէ, կը թաղէ խորն իր անհուն թովչութեան:

ՄԷԿ ԾԱՅՐԸ ՀՈՒՐ ...

Մէկ ծայրը հուր և միւս ծայրն էր շրթունքով ըստ օծուն՝
երբ զայն առաւ իրեն մէջ Միջերկրականը խոհուն,
Ինկած վերէն զինքը հերկող այս նաւուն:

Տեսայ ջուրին վըրայ զայն բոպէ մը լոկ ու անցանք,
Եւ խորհեցայ. «Որքաննե՛ր, ծայրով մ'այդպէս բոցերանդ,
Ես նետած եմ, կապոյտ դաշտին կարմիր ցանք...»

Եւ եթէ ծայրը անոնց վայրկենաբար մարեցաւ՝
Գընած սակայն խառնուիլ իմ բերնիս հետքն այդ խոնաւ
Ծովուն հեղուկ կենդանութեանը անբաւ...

Խնչ կենդանեաց բախեցաւ, փաթթըւեցաւ անիկա,
Ափերուն մօտ լողացող ուրբան աղջիկ ու տըղայ,
Զայն կըրեցին իրենց դէմքին, մարմնին վըրայ...

Քանիներո՞ւ ես տըւի այդ համբոյրով բան մ'ինձմէ,
Ու պիտի տամ տակաւին տիեզերքին՝ որ գուցէ
Ի դար յաւէտ պիտի իր մէջ զիս պահէ...

ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ...

Անձկութեան հետ ու ցաւին
Այնպէս ուժով այս դիշեր
Զարնըւեցայ վերստին՝
Ինչպէս չէի ալ յիշեր...

Գիշերն ամբողջ, մինչեւ լոյս,
Ես անոնց հետ հեծեցի.
Իջան անոնք խորն հոգւոյս
Զերդ ատամներ սըղոցի:

Ա՛հ, չար բախտին, որ պահուած
Վայրկեանին մէջ՝ հեռուէն
Կուգար վըրաս, բիրտ հարուած...

Եւ այս առտու, ես արդէն
Անկողնիս մէջ կէս-մեռել՝
Կ'ուզեմ ինքզինքըս թաղել,

Պահել նոյնիսկ արեւէն...

ԶԵՊ ԿՐՆԱՐ ...

Զե՞ս կրնար, քաղցր անցեալ,
Թէ ուզեմ, հոգւոյս մէջ
Հին պարտէզն ինձ բանալ:

Ըլլալ դեռ ու անվերջ՝
Պատն հագուող ծիւ առ ծիւ
Վարդերով լուսառէջ.

Եւ գետնին վրայ հիւսուիլ
Իբրեւ որթ տերեւուտ,
Իբրեւ նուրբ խաւարծիւ...

Մոլթն այսօր է անգութ,
Ով անցեալ, Հե՞ս կրնար
Զիս տանիլ քաղցրաբար

Քու բարի շողերուդ...

ԿԸ ԶԻՒՆԷ

Կը ձիւնէ, հողիս, կը ձիւնէ վըրադ,
Կը ձիւնէ անվերջ ըսպիտակ, հատ հատ՝
Օրն ի բուն ինկող ամէն խօսքերէն
Եւ նայուածքներէն, խօսքերէն ամէն...

Սրեւը կարծես մարեր է, մեռեր...
Ճառագայթներու պէս փափուկ ձեռքեր
Եւ աչքեր՝ զգուող ձեռներու նման,
Հողիս, մեզ համար ալ չըկան, չըկան...

Օհ, նայէ ինչպէս ամենէն խոնարհ
Ու սիրայօժար էակն իսկ հիմա
Կարծես չուղեւոյ վրէպ կը մօտենայ...

Քեզի ալ, այո, զի դուն չես կրնար
Տեսնըլիլ մինակ, ով միշտ թարմ հողիս,
Եւ այս ծեր մարմնոյն հիմա կը զոհուիս...

ԱՅ, ԿԱՓԱՐԻՉ ՄԸ ...

Ահ, կափարիչ մըն է պէտք
Գերեզմանի՝ սրտիս վրայ,
Եւ անոր շուրջ ոչ մէկ հետք
Քայլափոխի թող չըլլայ...

Կը պաղատիմ, մեռելին
Ունեցէք դուժ ու յարգանք,
Ջայն մի տանջէք վերստին,
Անոր մի տաք նորէն կեանք...

Թողէք որ սիրտըս, դոնէ,
Իր ապաստանն հողին տակ
Գաղտուկ ու լուռ որոնէ...

Հողին վերեւ՝ ըսպիտակ
Ու խիստ արեւ կայ միայն,
Ու չեմ ուզեր տեսնել զայն...

1925

ՀՈՎՈՒՆ ԴԻՄԱՅ

Հովուն դիմաց դեռ երեկ թրթռացող դրօշ մը իբրեւ՝
Ծըւէն-ծըւէն եղբերով ու դոյներովն իր անդոյն,
Ան կը մընար լայնաբաց խարխուլ շէնքի մը վերեւ
— Ան հէք մարդու մը հոգին, և աս՝ տընակն իր Մարմնոյն...

Ամէն հովէ — և կրնա՞ր ըլլալ ուրիշ կերպ արդէն —
Ան ծեծուեցաւ ու ծըփաց և վերջէն՝ թոյլ կախուեցաւ...
Մինչ հով մ'ալ մերթ, արշաւող երկնքի ո՞ր անկիւնէն,
Կուգար դրօշն ինքն իր վրայ փաթթել տակաւ առ տակաւ,

Ամէն մէկ նոր հարուածի քիչ մ'աւելի ամփոփուած,
Պղտիկցած զայն կը թողուր... ու յետոյ ձեռք մ'ողորմած
Զայն կը քակէր և կուտար նորէն ծըփալ, ծըփծըփալ...

Հիմա այդ պահն է նորէն դըրօշակին համար հին,
Բայց չեն բանար, չի բացուիր, բացուիլ չուզեր վերստին,
Կ'ուզէ մնալ միշտ այդպէս՝ մինչեւ փլչի իր շէնքն ալ...

ԱՆՑԱԻ ԱՏԵՆՆ ...

Անցաւ ատենն, ինչպէս օդը և լոյսն ալ,
Որոնց մէջտեղ բառերն, անոնց չափ ճերմակ,
Ինձմէ ի քեզ կարենային պիտի դալ
Եւ դառնալ ետ՝ հաշտ ու հաւան երկնից տակ...

Հոգիիդ մէջ անուշ խըռովք մը միայն
Պիտի իյնար սիրափափուկ խօսքերէս,
Եւ լըռելով պիտի տայիր դուն սակայն
Շատ աւելին քան կուտայի քեզի ես...

Աչքըդ դետին՝ հոգիդ հոգւոյս հետը վեր,
Ի վե՛ր տակաւ պիտի թըռէր ու սուղուէր՝
Մինչեւ համբոյր մը վար քաշէր զայն յանկարծ...

Արթնցընէր պիտի համբոյրն ու յետոյ
Քընացընէր քեզ աշխարհին մէջ սիրոյ՝
Թէ ըլլայի՛ ես այն ատեն քեզ ճանչցած...

ԱՆՑԵԱԼ ՏԱՐԻ ...

Անցեալ տարի տակաւին
Ով բախտ, բարի եղար դուն,
Եւ ես յիմարն եղայ հին,
Որ քուն՝ մինչ բախտս էր արթուն,
Զայն թողուցի որ անտես
Անցնի երթայ իմ մօտէս
Եւ անցներէն վերջ միայն
Բացի աչքերս ու գլտայ
Ոսկի փռչին գետնին վրայ
Եւ ժողվեցի, պաղի զայն:

Ըսէ ինծի, ով սիրոյ
Թեւով թռչող անուշ բախտ,
Որի՞ գացիր դուն յետոյ
Սյցերու թեան լուռ ու դադտ,
Ո՞վ երջանիկ դուն ըրիր
Երբ ես անվերջ, անձանձիր
Կ'ըսպասէի որ նորէն
Գուցէ կ'անցնիս դիմացէս
Ու կը գրկեմ ըզբեղ ես
Ու կը պագնեմ ուժգնօրէն...

Ձեկար ինձ հեղ մ'ալ այցի
Պիտի չիգաս դուն այլ եւս
Քեզի ի զուր ես բացի
Հոգիս, աչքերս ու թեւերս՝
Ու հիմա չեմ կրնար ա՛լ
Ես՝ մութ քու լոյսըդ յուսալ,
Եղայ քեզի ապերախտ
Գիտեմ ու դիս մոռցար դուն
Ո՞վ թռչրտող, անուշ բախտ...

ՊԱՏՐԱՆՔ

Կեանքըս ամբողջ պատրանքների փեթուտելով անցուցի,
ինչպէս շատերը անշուշտ, բայց շատերէն աւելի
Գիտակցելով ըրածիս և ցաւն անոր զգալով . . .

Թող այս վերջինն ինծի, Տէր, իբր տիտիանք մը անհուն,
Հաւատարու՝ թէ ջարդէն, կորուստէն վերջ ամենուն,
Իմաստութիւնն է հիմա իմ առաջնորդս ապահով . . .

Իմաստութիւնը, սակայն, կամ ինչ որ այն կը կարծեմ,
Զիս կ'ըստիպէ որ ըլլամ իրեն պէս չոր, խստադէմ,
Ա'լ չունենամ, չսպասեմ կեանքէն ոչ սէր, ոչ հաճոյք . . .

Հոգիս յօժար է ատոր, ինչպէս մարմինս ալ հիմա,
Միայն թէ միտքըս, ուլ Տէր, համոզման մէջ չըլծուլնայ,
Թէ ոսկորն այս լաւադոյն է քան ամէն ճոխ խնջոյք . . .

Եւ զի կրնայ, օհ, կրնայ նորէն իմ սիրտըս խայտալ
Ու փաթթըւած մարմինիս՝ յիշատակով մը անցեալ
Ոգեւորուիլ ու նետուիլ նոր խաբկանքի մը ընդդէմ . . .

Ու կարող չեն, չեն թէեւ, ոչ մին ոչ միւսը այլ եւս
Հանդուրժել նոր ցաւերու, բայց կ'սպասեմ դեռ կարծես
Որ վայրկեանի մ'այդ թըռիչն ու խոր անկումն այդ դանեմ . . .

ԿԵԱՆՔԸ ԱՅՆՊԷՍ

Կեանքը աշնպէս ըրաւ զիս,
Աշնքան դաժան, եսական,
Իր ինձ տուած ցաւելով
Զոր միշտ մինակ կըրեցի,
Աշնպէս գոցեց, գալարեց
Եւ չորցուց սիրտըս ամբողջ,
Որ առ յաւէտ մեկնումիդ
Հանդէպ հիմա, ով եղբայր,
Ես դեռ ինծի կը խորհիմ.
Կ'ըսեմ թէ բան մը ինծմէ
Հետըդ առիւր ու տարիր,
Յիշատակներ, իմ կեանքէս,
Զոր դուն միայն ունէիր,
Պատանեկան, մանկական.
Տարիներէս գեղեցիկ
Դէպքեր, պահեր, պատկերներ,
Եւ թէ քեզմով կրնայի,
Ու չըկրնամ պիտի ա՛լ,
Լուսաւորել ու բանալ,
Մասեր հոգւոյս խաւարէն...

Բայց վա՛խ քեզի, քեզի ա՛լ.
Բայց վա՛խ քեզի՝ մանաւանդ.
Որ հողին տակն ես հիմա,
Որ չես խօսիր, չես շարժիր...
Մինչ ես կ'ապրիմ տակաւին,
Եւ որուն ես եմ հիմա
Յիշատակին պահարան,
Պահող հանդերձ մը դատարկ...

ՎԵՐՋԻՆ ՄՐՄՈՒՆՋՔ

Յիշատակներ գունդագունդ կը խուժեն վրաս այս դիշեր...
Ինչ որ եղաւ ու չեղաւ կ'անցնի մաքիս առջեւէն՝
Արեւահար, սովահար տըղոյ նըման լուսիդէն,
Որոնց ես մահը տեսայ ու կը լըսեմ ճիշդ դեռ...:

Իմ ամբողջ կեանքս այս դիշեր, իր յոյսերով, յուշերով,
Իր վարդերուն յոյսերով, իր յուշերով փուշերուն,
Կը զըրաւէ սիրտս անսէր, կ'ողողէ աչքըս անքուն,
Մինչեւ կոկորդոս ան կ'ելլէ իբրեւ աղի, լեղի ծով...:

Ա՛հ, լաւագոյն էր չըլլալ եւ լաւագոյն է հիմա
Դադրիլ ալեւս ըլլալէ ու երթալ հոն ուր չըկայ
Ո՛չ ըսպասում, ո՛չ պատրանք, ո՛չ անցեալ, ո՛չ ապագայ...:

Ա՛լ հիմա պէտք է, հողի՛ս, պատրաստըիլ լըռութեան,
Ջաւաղելով, չողբալով, եւ մոռնալով յաւիտեան
Գալարատանջ երգելու այս ըսփոփանքն ալ ունայն...:

ՑԱԻԻ ԾՈՎԸ

Ցաւերուս մէջ միօրինակ ու մոլորիչ,
Ուրիշ ցաւեր, անթիւ ցաւերը շատերուն,
Իմիններուս ցաւերը բիւր երբ կը յառնուն
Վիշապաձեւ՝ ինձ կը թըւի թէ քիչ առ քիչ

Կը պղտիկնայ հըպարտութիւնս տառապողի...
Ամպոտ նախաժքս անծանօթի մ'ինչպէս վըրայ,
Հոգիիս մէջ, կեանքիս վըրայ կը յամենայ,
Ու զարմանքով, ու վախով նախ, գաղտագողի

Զիս կը դիտէ, կը քննէ զիս, անպատասխան
Զիս կը լըքէ իմ փոքրութեանս հետ առանձին...
Նախաժքս անդին, հեռուներուն մէջ ողբական

Կը սեւեռուի, հիմա թրջած անհուն լացին
Աղբիւրներով... Ու կը տեսնեմ ես պահ մը վերջ,
Իմ ցաւս ու զիս յորձանաւար՝ այդ ծովին մէջ...

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՈՒ ՅՈՅՍԻՆ ...

Յիշատակին ու յոյսին դեռախառնուրդն է հողիս,
Մարմինըս՝ նաւ մ'իր վըրայ ծըռած գացող առ խարխափ,
Յորձանապտոյտ, ափէ ափ...

Ինչ հոտանքներ ու հովեր առաջ ու ետ տարին դիտ,
Քովէս անցնող քանի նաւ, ալիքներովը իր մեծ,
Զիս օրօրեց կամ ցնցեց...

Յամքեր է յոյսն ու միայն յուշը մեղմիւ մերթ կ'երթայ,
Կ'իջնէ երբեմն ալ յանկարծ ինչպէս ջրվէժ մ'ահագին
Հոգւոյս հունին մէջը հին.

Եւ կ'ըմբռնեմ թէ յոյսն էր, յոյսը անդուստ, անուղղայ
Բղխող ամէն ակերէ, որ յիշատակն իսկ կ'ընէր
Կենդանափայլ, մշտերեր...

Ճախճախուտին մէջ յուշին նաւը խըրած է հիմա...

ՀԱՅԵԼԻՒՆ

Կը նայէի երբոր քու մէջդ հին ատեն
Փողկապիս էր ամենէն շատ ու մաշիս...
Մէկուն՝ հաղիւ աչք մը այլեւս, ու միւսէն
Ինչ որ մընաց՝ ա՛լ չի՛ փորձեր հիմա զիս... :

Կ'ուզեմ անցնիլ արագօրէն առջեւէդ՝
Քեզ մերժելով, չըտեսներով իսկ յաճախ...
Թէեւ գիտեմ թէ դուն կեցած ես յաւէտ
Դարանակալ՝ որպէսզի տաս ինծի վախ... :

Կ'ուզեմ անցնիլ... Բայց կանդ կ'առնեմ շատ անգամ...
Քենէ սոսկա՞մ. — ո՛չ, չըկարծե՛ս ատիկա...
Ու դարձած քեզ՝ կռուի հրաւելւ կը կարդամ... :

Երեսս ուղիղ քու երեսիդ դէմ կուդայ.
Ի՞նչ ցոյց կուտաս, նոր հընութի՞ւն մը ինծի.
Հո՞գըս, անով կ'ըլլամ հարճւատ աւելի... :

ՔԱՄԱՑՈՅՑԻՍ ՊԶՏԻԿ ՍԼԱՔԻՆ

Դուն պղտիկ մարդուկ զըլուխով պղտիկ,
Կլորիկ փորով, սրունքով երկար՝
Որ մէկ հատ թէեւ բայց արդեւք չըլլար
Շուտ շուտ, հեւհեւ և տոտիկ տոտիկ

Երթալու քու նեղ բոլորակիդ մէջ...
Դուն ժիր սատանայ մետաքսէ սեփսեւ
Փակչաղ դեստ հագած և աչքին ներքեւ
Հօրըդ կաղ, դանդաղ, դարձդարձող անվերջ...

Դուն հըրէշ, հըրէշ, սոսկալի հըրէշ
Մուկի պատկերով որ գիշեր ցերեկ
Կը կրծես դադար չառնելով երբեք
Կեանքս ու կեանքը մեր, խինդով մը խենէշ...

Դուն հողէն ելած ու դարձող ի հող
Մետաղի փըսոր՝ զոր մահկանացու
Մարդը հոս գըրաւ, յիմարն, հաշուելու
Համար իր ամէն մէկ լուպէն մեռնող...

ՍԻԿԱՐԵԹԻՍ ՈՒ ՍՈՒՐՃԻՍ

Վաղուց ի վեր անբաժան հեռեւորդներս էք խմին.
Ես որ չունիմ ոչ սուն-տեղ, ոչ կին և ոչ խակ կատու,
Գոնէ ըղձեղ անձնուէր ինծի ծառայ ունիմ հին,
Ըղձեղ ունիմ դերթ իշխան մը իր ճորտերն հարկատու...

... Վերէն ի վար ձիւն շապիկ հագած պղտիկ սկրպէրի,
Ով սիկարէթ, ճորտաճա ես, կազմ ու պատրաստ միշտ քէֆիս
Մինչ դուն ալ, սուրճ, նուալիացի նըման հարճի մը բարի,
Սիրոյս հաւար կրկնապէս կը խորովիս ու կ'եփիս...

Պղտիկ դերիս անտրտունջ թոյլ կուտայ որ շըպըրտեմ
Մէկ հարուածովը մատիս՝ դըռուղ զլուխն իր թեթեւ,
Որուն կարմիր վէրքէն դուրս՝ դըլուխներ նոր, մոխրադէմ,
Հըրաշագործ շունչիս տակ կ'ելլին ետեւ առ ետեւ...

Մինչդեռ սուրճս ալ, սուրճ սրճոց, հեշտութենէն կը սարսուայ
Եւ բռնեղով իր միակ թեւէն — չունի ան թեւեր —
Զինք կը սանիմ շրթունքիս ու ինք, ծըռած բերնիս վրայ՝
Կ'ամօքայէ, ումպ ու ումպ, միտքս ու հոգիս կարեւլէր...

ՀԻՆԳ ԶԳԱՅԱՐԱՆՔՆԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՆ

Ա.

Մինչեւ վերջին օրս ինծի հաւատարիմ եղաք դուք,
եղաք արթուն ու թրթռուն, օրհնեալ, օթեալ, կատարեալ.
Տիեզերքի կանգնեցաք ճամբաներուն վրայ, բանուկ,
կարաւանները հարուստ թողուցիք ձեզ մօտենալ

Եւ փափկօրէն անոնցմէ կողոպտեցիք, խլելեցիք
— իրենք ոչինչ չըղիտցած, իրենցմէ բան չըպակսած —
Ու բերիք մէջըս լընուլ, ով իմ ճորտերըս ճարպիկ,
Ամէն ինչ որ միջոցին վըրայ սըփուած էր Աստուած...

Իրերախառն այս պահուս, ձայներ, բոյրեր, պատկերներ
Եւ հըպումներ և համեր մարմնոյս մէջ պար կը դառնան
Եւ խեղճուկ անձըս կ'ընեն անհունութեան պահարան...

Ո՛վ արմատներ որոնցմէ հողիս իր հիւթը կ'առնէր,
Փոխադրեցիք դուք իմ մէջս Աստուծոյ լոյսը անգամ
Եւ ձեզ ամէնքդ հիմա անոր յանձնել ես կ'երթամ...

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Բ.

Ինչպէ՞ս կրնամք քեզ մոռնալ, զգալ յարանք վեցերորդ,
Ամենէն աշարժնոցդ, ամենէն շուտ քընացող,
Որ քու բոլոր յոյղերուդ կ'ընես միւս հինգը հաղորդ,
Կուտսս ուժէդ անոնց ուժ և դողերէդ անոնց դող...

Աչքին, բերնին, ռեզուսին և ականջին և ձեռքին՝
Երկվարներ խելօքիկ, խենդեցնողն եղար դուն.
Եղար փարոս մը ճերմակ՝ կեանքի ծովին վրայ մըթին,
Նաւերը քեզ կանչելով, բաշխեցիր լոյսդ ամենուն...

Ով դուն, ով դուն, ամէն բան միայն քու մէջդ էր պահուած,
Ամէն փափաք, ամէն յոյս, ամէն հրճուանք ու վայելք,
Արքայութեան դուն կամուրջ, անմահութեան վըրայ ելք...

Յողնած պառկած ես հիմա, ու կը խօսիմ քեզի ցած
Քու փառքի հին օրերէդ, նախճիրներէդ, զոհերէդ
Եւ երբ կ'անցնիմ աշխարհէս, սա ըստփանքն ունիմ գէթ

Թէ յարութեան օրը քեզ ալ պիտի կեանք տայ Աստուած...

ԶՕՆԱ

Այս սրչափ լոյս արտին վրայ
Կանանչ արտին, յետոյ անդին
Գիւղի սղտիկ տուներուն վրայ...
Այս սրչափ լոյս այս ցերեկին...
Բայց սաստիկ լոյսն ինձ ցաւ կուտայ,
Կը դարձնեմ աչքըս անդին:

Պատուհանս է բաց տակաւին
Ու լըռութիւն մը ներս կուգայ
Ծըղօտներէն կարծես դաշտին,
Զիս վալիւսայել նորէն կուգայ...
Բայց իմ միտքիս մէջ կը լըսուին
Փոթորիկի ձայներ հիմա...

Երկու սղտիկ մանուկ հիմա...
Քովի տունէն դուրս կը սահին.
Խաղալ կուգան, եւ կը խաղա՛յ
Պահ մը իմ միտքըս հետերնին...
Բայց զիս տեսան անոնք ահա
Եւ սարսափած ինձ կը նային...

ՏԱՐԷՔ, ԶԻՍ ՏԱՐԷՔ ...

«Տարէք, զիս տարէ՛ք լեռներու վերայ
Բաց, աղաւտ օդին» Այսպէս հեծեցի
Ատենօք՝ երբ կեանքն իբրեւ ապագայ
Եւ ոչ իբր անցեալ կ'երեւար ինծի...

Եւ այս աղաղակն հրճուանքով օրտէս
Կը թըռէր մինչդեռ զիս կ'ընկճէ հիմա,
«Բայց, աղաւտ օդին տարէք ու այնպէս
Թողէք որ ինծի մահը մօտենայ...»

Բայց ո՛չ, կը բաղձամ չորս պատի մէջտեղ
Զմրան մութ գիշեր մ'աշխարհը թողուլ
Մութ՝ կեանքիս նըման և բախտիս պէս խուլ:

Մարտն են բոլոր ջահերը շքեղ,
Տէր կրնա՞յ ըլլալ որ վերջին պահուն
Աչքիս մէջ շողայ ճառագայթ մ'անհուն...

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ

Ճարտարապետն է ահա,
Այստեղ ծածուկ աշխատող,
Որ երկու օր է նորէն
Սկըսեր է իր գործին՝
Պալատ մը նոր, ընդարձակ,
Նըկուղներով խորհուրդի,
Դահլիճներով լուսաշող
Եւ երկնածեւ գմբէթով
Երջանկօրէն կերտելու...

Ան կ'աշխատի — Սիրտս է ան,
Միտքըս իրեն օժանդակ,
Զգայարանքս ամէն
Իրեն հըլու գործաւոր՝
Ան տենդադին կ'աշխատի,
Ինչպէս երբեմն... մոռնալով
Որ իր բոլոր հրաշակերտ
Կոթողներէն չըմընաց
Ուրիշ ոչինչ՝ բայց միայն
Քիչ մը փոշի պատրանքի,
Քանի մը գիծ թուղթի վրայ...

... Ճարտարապետն է սակայն,
Ծածուկ իմ մէջըս գործող,
Որ երկու օր է նորէն
Կ'աշխատի լուռ, հեւ ի հեւ,
Երջանկօրէն կ'աշխատի...

ԱՂՈԹՔ ՆՈՐ ՕՐԵՐՈՒ

Աստուած պահէ զիս բլլալէ մեծամոլիկ...
Թէեւ չեղայ, անշուշտ չունիմ ա'լ բլլալիք՝
Սակայն նորէն, մինչեւ կեանքիս վերջին րոպէն
Տէ՛ր, պահէ զերծ զիս հողի այդ ուռեցքէն...:

Խելք՝ աւելի պիտի չըտաս քան քիչը այս.
Ուժ՝ ոչ, գեղ՝ ոչ. բայց պատահի որ եթէ տաս
Հարստութիւն, Տէ՛ր, մի՛ թողուր որ հաւատամ
Թէ «ինձմէ» է, մի՛ թողուր զայն պահել անդամ...:

Ու եթէ տաս զըրանն այդ շատ՝ տո՛ւր հետը քիչ
Մ'ալ աւելի՛ քան ուռեցածս հողի և խիղճ,
Ինչպէս քիչ մ'ալ աւելի միտք՝ որոնց հիմա՛
Կ'անդրադառնամ — պէտքն անսլատճառ այն ատեն կայ...:

Տէ՛ր, կը խնդրեմ, եթէ ինձ տաս Հարստութիւն,
Բաւը կրկնէ՛, ու այս անգամ «համեստութիւն»
Արձանագրէ թո՛ղ հըրեշտակըդ սրխալմամբ,
Ու երեկոն կեանքիս մընայ խաղա՛ղ, անա՛մպ...:

ՁԵՌՔԴ

ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ

Միայն քու ձեռքդ հիմա ձեռքիս դէմ ա՛յն է ինչ որ
 Գիշերուան բարձր՝ գլխիս .
 Վստահութեամբ մը անդէտ կը յանձնեմ ձեռքըս անոր ,
 Եւ ձեռքիս հետ՝ ամբողջ զիս :
 Ի՛նչ լաւ է ան և ի՛նչպէս տարածութիւնն իր ամիսն
 Կը ծածկէ ամբողջ ամբողջ :
 Կ'ըսէ ինծի՝ թէ կա՛յ ինք և կա՛յ նաեւ իր ետին
 Սիրտ մը ամուր, սիրտ մը ողջ :
 Ինծի համար ձեռքդ ունի միշտ հաւասար տաքութիւն
 Զերմաստիւնի մը նըման .
 Գոլը կուգայ հոն ինչպէս ջերմաստիւնին մատներուն՝
 Հուրէ մը խոր, մշտական :
 Երբոր իրար կը սեղմեն, քո՞ւ թէ իմ ձեռքըս արդեօք
 Կը յամենան մէկ լոտէ
 — Միմիայն մէ՛կ ակնթարթ, բողկերակի զա՛րկ մը լոկ —
 Բաժնըւելու իրարմէ :
 Երբ քիչ առաջ անգամ մ'ալ եկան մօտիկ իրարու՝
 Անոնք կարծես թէ ըսին ,
 Իրենք ոչինչ չգիտցած , առանց ոչինչ ըսելու ,
 Իրենց ճիշդ նոյն խօսքը հին :
 Զայնէդ , աչքէդ աւելի , ես քու ձեռքիդ է հիմա՝
 Որ խորատէս կը հաւտամ .
 Ան կը գոցուի ձեռքիս վրայ ու դուռն ինծի կը բանայ
 Տիեզերքին բարեկամ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾԵՆՔ

Խորհրդածենք խաղաղօրէն այս գիշեր,
Մեր հիւանդի անկողնին մէջ, օրերու
Մեր սպառող կըծիկին դէմ .
— Ձերանք բարձունքն ուր յուսացինք .
Անոր կողէն ետ կը դառնանք մենք արդէն .
Ձըզիտցանք մենք մըշակել
Արտը զոր մեզ, մեզ ալ տըւած էր Աստուած .
Արդարացում՝ մեզ ոչ ոք
Արօր քըշել, բահ մը բռնել սորվեցուց,
Եղանակին մէջ պարարել, ոչ ցանել .
Եւ ծանրացում՝ զբաղեցանք ընդ երկար
Մենք որոմներ որոշելով իրարմէ,
Մշակելով միայն փուշեր, եղիճներ
Ու մեր արիւնը մատներուն հեշտօրէն
Ծըծելով ու դիտելով . . .
Մեր արան, աւաղ, ո՛չ առտուն, ո՛չ կէսօրին
Ձըհալթալթեց մեզի պաշար բաւական
Որ մեզ ներէր ելլել բարձունքը լերան
Ուր յուսացինք և ըղձացինք ալ ելլել .
Մենք անօթի՝ չեւանք անդամ
Մինչեւ անոր կէս ճամբան,
Միայն երազն անոր մեզի ներշնչեց
Այդ կատարէն դեղեցկութեան տեսիլներ
Եւ ներշնչեց մեզ ախրութիւնը նաեւ
Ձըշնչելու տարածութիւնն իր ազատ . . .

Միշտ դիտելով մեր գլխէն վեր, ողբալով
Որ մընացինք, պիտի մընանք մենէ վար,
Մենք լըսեցինք մեր կուրծքին տակ
Անասունին վայրենի և հիւանդ
Գալարումներն ու հեծեծանքն յարտաւել
Որոնք անշուշտ կը դադրէին,
Եթէ գըլուխն երթար աստղին ետեւէն...

Ու հիմա մենք կը քալենք, գէպի ետ,
Ու հովիւ - միտքն է որ մեզի կ'արդիւնէ
Զղջալ ու լալ. խորհուրդ կուտայ ան մեզի
Մեր ստացած բաժինով դո՛հ ըլլալ հոս.
Ըովովեւ և համար զմեզ՝ ան կ'ըսէ՝
Որ բախտաւոր ենք նորէն
Ուրիշներէ, շատ-շատերէ աւելի
Խոր, ալիւզան, ալիւձայն
Յաւն զղալնուս և պահելնուս ալ համար.
Թէ ան թերեւըս յառնէ
Յիշողութեանց մէջ ոմանց
Երբ կըրեն նոյն ցաւը կամ
Ուղեն սերտել ցաւերն ամէն...

Ուրեմն, այսպէս, սահի՞նք, լըքե՞նք մենք ըզմեզ
Ի վար. ո՛չ, կառչինք
Եւ թող քըշէ մեզ ժամանակը միայն, —
Կուտայ հովիւն իր վերջին խօսքն իմաստութեան...

ԵՍ ՑԱԻՐ ՍԻՐԵՑԻ

Կանանչ շունչին մէջ խորունկ անտառին,
Մենք ամէնքս ուրախ երէներ էինք,
Կար որ դեռ ձագ էր, դեռ երեք տարին
Ձեր լրացուցած ու կը սիրէինք,
Նա, յիշ թաղին մէջ աչացն մը տաղի.
Եւ մեծեր կա, յին, «մեծ եղբայր», «հայրիկ»
Կ'ըսէինք — զանանք մահն մէկիկ մէկիկ
Զարկաւ շուրջըս.

Ես ցաւը սիրեցի:

Ծընած օրէս իսկ կուրծքըս ցաւ մը կա,
Հին, ժառանգական ցաւն հայրենիքիս,
Եւ քանի անցան տարիներն երկար՝
Վիշտն հոն վէրք փորեց, և ըմբոստ հոգիս
Մըռնչմամբ դիտեց՝ անդ օր դրացի՝
Ի՞նչ սըրտէս հոսող արիւնն տեւական,
Պատրանքներ հաղար սըրտիս վրայ ինկան
Ու ճընշեցին.

Ես ցաւը սիրեցի:

Սիրտը կը լեցուի բոյրով մ'անծանօթ
Երբ որ տասնըչորս տարին կը տիրէ,
Յախճապակիի պղտիկ, գոց անօթ
Զոր արեւելքի դրգուիչ վարդերէ
Ծըծուած իւղն կ'օծէ: — Օն, այն կանացի
Նայուածքն որ անոր մէջը կաթեց նախ
Զեղուն էր ամբողջ արցունքով չըքնաղ.
Սիրով լացի.

Ես ցաւը սիրեցի:

ՎԵՐԼԵՆ ԿԱՐԴԱԼՈՎ

Ո՛չ, վերլենին էր ներելի միմիայն՝
Խօսիլ իր վրայ ա՛յնքան խորունկ, ա՛յնքան շատ
Սիրտը բռնած ձեռքերուն մէջ, տալով դա՛յն
Կե՛ր աշխարհի և զղալով զինքն աղատ . . . :

Պահ մը աղատ, յետոյ աղատ վերըստին
Գերելալուած թէ՛ իր սրտէն թէ՛ մարմնէն՝
Որ քարէ քար զինք կը դարնէր, մինչ հոգին
Կ'ուզէր թռչիլ ու կը թռչէ՛ր ալ արդէն . . . :

Եւ հաստատել, չափել տալու համար մեզ
Դէպի երկինք անշեղ ընթացքը հողւոյն՝
Նախ իր անկումն ան պատմել պէտք էր թերեւս . . . :

Եւ քանի որ դուն չունեցար, ա՛նձրս դուն,
Ո՛չ ա՛յդքան վէրք անկման ս՛չ փառք բարձրացման,
Պէտք կա՞ր փորել ու բանալ սիրնըդ ա՛յնքան . . . :

ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Հպարտութի՛ւն, առաջին
Եղար դուն ձեւն հողիւս,
Եղիր իր դիրքն ալ վերջին
Եւ կարծրացո՛ւր, պրկէ՛ դիս . . .

Կրծումին մէջ օրերուն
Տարրերուն դէմ չարակամ,
Մընալ ամբողջ և կանգուն
Քեզ մով միայն դեռ կրնամ . . .

Մինակ՝ ծառի մը նըման,
Մինակ՝ շէնքի մը պէս նեղ,
Երբ հասնի ժամըս անցման

Յանկարծական ու ահեղ
Խոնարհումով մը կ'ուզեմ
Համբուրել հողը վրսեմ . . .

Ա՛Տ, ԻՄ ՀՈԳԻՍ

Ա՛Տ, իմ հոգի՛ս, քեզմէ դուքս
 Ա՛Ն չես վազեր ընդ առաջ
 Անծանօթին, ա՛յ չես քաջ ...
 Դուն կը գոցես հիմա դուռս
 Ու կը կենաս իր ետին,
 Կը ծերանաս յուսարով
 Թէ ձեզունէն կը թափին
 Ու կը շարունակես քովէ քով
 Լորեր իւղով պսարղուն
 Ու կ'ըմբոշխնես զանոնք դուն...
 Ա՛Տ, իմ հոգիս, քեզմէ ներս
 Ա՛Ն չես սուղուիր, չես իջներ
 Մինչեւ հոն ուր մեծ հուրեր՝
 Իմ երազներս ու յոյսերս
 Կը ջամբէին քեզ նոր լոյս
 Եւ նոր ալ ուժ աղբերու,
 Մինչ կուտային քենէ խոյս՝
 Նը՛ման խուրձ մը օձերու
 Հին կասկածներդ ու վախերդ
 Քեզ դեռ խայթող մերթ ընդ-մերթ...
 Ա՛Տ, իմ հոգի՛ս, իմ հոգի՛ս,
 Պէտք է դիտնաս ու դիտնայ
 Նաեւ աշխարհը հիմա
 Որ ա՛յ վեր չես բռներ զիս,
 Եւ սովորոյթ մը միայն
 Ու վարժութիւն մը նախկին
 Կուտան ձեւ մը բարձրութեան
 Բաղմաշարչար այս գլխին
 Որ նախընտրեր պիտի ա՛յ
 Հանգստանա՛յ, քընա՛նալ...

ԿՏԱԿ

Թող ոչ ոքի մահըս չըտայ տխրութիւն,
Ուրախութիւն թող ան ըլլայ ամէնուն,
Թշնամիին, բարեկամին ալ համար...

Ձի եթէ մին կրնայ խայտալ իր հաշույն
Իբր իր ոխին, հեռին յագուրդ գերագոյն,
Միւսն ալ հրճուի թող զխոնարհով որ երկար

Տառապանքիս վերջը եկաւ հուրկ ուրեմն
Եւ անցնելով խաւար ու մեծ տունին սեմն
Ես կը հանգչիմ, պիտի հանգչիմ յաւիտեան...

Անոնցմէ դուրս մէկը միայն զիտեմ ես
Որ չըլըսէ պիտի յորդորըս թերեւս
Եւ որուն ալ մեկնած պահուս պիտի տան

Շրթունքս ողջոյն մը լուռ փրթած հոգիէս...

1771

1771

1771

1771

1771

1771

1771

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹԵՐՈՒ

	Էջ
Պատկերաթիւն	7
Հայերէն	8
Լրուեստ քերթողական	9
Ա. ՄԱՍ — ՏԻԵԶԵՐՔԸ	
Ա. Աստուած	
Սուրբ տեղեր	13
Նազովրեցի, վերջապէս	14
Անտառին Աստուածամայրը	15
Այս որքան, ո՛վ Տէր	17
Կը մաքրուի	18
Աստուածային բնութիւն	19
Տղեկ մը մերկ	20
Բ. Էակիւր	
Ոսկեմարտ	23
Ոսկի	25
Մարդ ու երկինք	26
Մարդ դու	27
Ով կ'ըսէր	28
Մարդիկ վատ են	29
Արհամարհանքը	30
Պարէ աղջիկ	31
Սուլթանուհին	32
Երգ պառաւ աղջիկան	33
Պառաւ աղջիկ	35
Սափփով կ'երգէ	36
Զուրերուն տակ	38
Գ. Բնութիւնը	
Ծաղկաձորէն Ծովկասար	41
Շոճին	42

Բ. ԱՆՃԱԿԱՆ

Իմաստութիւն	117
Եւ ստկայն	118
Կ'արթննայիր	119
Աղուոր բան	120
Փարիզ	121
Մէկ ծայրը հուր	122
Անձկութեան հետ	123
Զոնս կրնար	124
Կը ձիւնէ	125
Ահ, կափարիչ մը	126
Հովուն դիմաց	127
Անցաւ ատենն	128
Անցեալ տարի	129
Պատրանք	130
Կեանքը այնպէս	131
Վերջին մրմունջք	132
Ցաւի ծովը	133
Յիշատակին և յոյսին	134
Հայելիին	135
Ժամացոյցիս պզտիկ սլաքին	136
Սիկարէթիս և սուրճիս	137
Հինգ զգայարանքներ — նախաբան	138
» » վերջաբան	139
Զօնա	140
Տարէք, զիս տարէք	141
Ճարտարապետը	142
Աղօթք նոր օրերու	145
Զեւքդ	146
Խորհրդածենք	147
Ես ցաւը սիրեցի	144
Վերլէն կարդալով	150
Հպարտութիւն	151
Ահ, իմ հոգիս	152
Կտակ	153

Այս հասոցին տպագրութեան ծախսը հայթայթած է
Պր. ՀՐԱՆԴ ՆԱՍԻՊԵԱՆ

Այս հասոցին տպագրուած է 1200 քօինակ

ԹԷՐԷՆԱՆ ՉՕՆՑԻ ՅԱՆՉԵԱԿՈՒՄԲ

32.

Այս համարի պարտքերը համարվում են

Տ. 1919 թ. հունիսի 1-ին

2-2

համար 0051 ձևով համարվում են

համար 0051 ձևով համարվում են

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0013842

ЦЕНА

11
12338

Ե.Դ. 30